

**BIJELA KNJIGA O
GRANICI IZMEĐU
REPUBLIKE
SLOVENIJE
I
REPUBLIKE
HRVATSKE**

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

341.222(497.4:457.5)

WHITE paper on the border between the Republic of Slovenia and
the Republic of Croatia / [preveli Barbara Turk, Boštjan
Zupančič, Irena Žakelj-Cerovšek]. Ljubljana: Tiskara Delo, 2006.

Prijevod djela: Bijela knjiga o granici između Republike
Slovenije i Republike Hrvatske (na slovenskom izvorniku:
Bela knjiga o meji med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško)

ISBN 961-91820-0-6

226853632

Sadržaj

Bijela knjiga: Slovensko-hrvatske granice i ograničenja

Uvod

Morska granica između Slovenije i Hrvatske
Teritorijalni izlaz Slovenije na otvoreno more
Piranski zaljev

Područje južno od rijeke Dragonje – Katastarska općina Sečovje
na lijevoj obali Dragonje – naselja Mlini-Škrile, Bužin i
Škudelini

Snežnik

Bela krajina – Sekuliči

Mura

Bijela knjiga: dodirne točke između Slovenije i Hrvatske

dr. Dimitrij Rupel

Prigodom predstavljanja ove građe i s obzirom na točku u kojoj se danas nalazi rasprava o uzajamnim odnosima, neophodno je pripomenuti kako između Slovenaca i Hrvata postoje određena “otvorena pitanja”. Mnogi smatraju kako su ta pitanja politički problematična, osjetljiva ili čak od presudne važnosti. S druge strane, mnogo toga nam je zajedničko: od slične povijesti i savezništva tijekom stjecanja neovisnosti, pa sve do potpore u međunarodnim tijelima, gospodarske suradnje, prijateljskog divljenja i – budimo iskreni – susjedske zavisti.

Unatoč povremenim prigovorima, zlobnim primjedbama i provokacijama s jedne ili druge strane, u Sloveniji postoji mnogo spremnosti i dobre volje za iznalaženje rješenja za najveći mogući broj otvorenih pitanja i postizanje suglasnosti o budućem suživotu/ suradnji. U *Bijeloj knjizi* se na najsustavniji mogući način iznosi građa koja će biti neophodna u rješavanju tzv. pitanja granica. Ona predstavlja osnovu koja će nam omogućiti da odredbe o granicama iz slovenskog i hrvatskog Ustava tumačimo bez ikakvih dvojbi i poteškoća.

Bitno je naglasiti kako su opterećeni slovensko-hrvatski odnosi pretežno posljedica raspada SFRJ 1991. godine. To vrijedi za granicu na moru, za devizne pologe štediša u zagrebačkoj poslovnici Ljubljanske banke, koji su bili osigurani jamstvom bivše federacije, kao i za zajedničko slovensko-hrvatsko ulaganje u nuklearnoj elektrani Krško. Nakon 1991. godine, Hrvatska daje prvenstvo nadzoru nad Jadranskim morem.

U *Bijeloj knjizi* se iznosi građa vezana uz odnose između Slovenaca i Hrvata prije i tijekom 1991. Njen cilj je pružiti temelj za slovenske stavove i prijedloge u vezi s točnim određivanjem državnih granica – uz temeljnu pretpostavku da bi dvije zemlje trebale sačuvati razgraničenje sa stanjem na dan 25. lipnja 1991. godine. Podaci sadržani u ovom dokumentu trebali bi razjasniti mnoge unaprijed stvorene pretpostavke i gomilu glasina. Međutim, ovim dokumentom se ne predmnijevaju zaključci Slovensko-hrvatskog povijesnog povjerenstva. U Sloveniji je prisutna nada kako će se odnosi s Hrvatskom poboljšati i kako će dvije zemlje postati strateški partneri u euro-atlantskim strukturama. Nadalje, željeli bismo da se to partnerstvo proširi i na svijet Bosanaca, Srba, Crnogoraca i Albanaca.

UVOD

Bijela knjiga o granici između Slovenije i Hrvatske sastavljena je i kako bi se široj javnosti predstavili određeni slovenski stavovi, argumenti i izbor dokumentarne građe koja ide u prilog Sloveniji kada je posrijedi rješavanje pitanja morske i kopnene granice, uz istodobno poštivanje načela koja su se koristila kao smjernice u dosadašnjim pregovorima.

Pri sastavljanju Bijele knjige, osnovno stajalište Slovenije bilo je da se kod rješavanja pitanja granice s Hrvatskom u obzir mora uzeti stanje na dan 25. lipnja 1991. godine. To načelo moraju poštivati i Slovenija i Hrvatska, i to na temelju:

- Temeljne ustavne povelje o samostalnosti i neovisnosti Republike Slovenije;
- Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske;
- Mišljenju br. 3 Arbitražne komisije Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji od 11. siječnja 1993. godine, u kojem se navodi da "...ako se ne dogodi ništa u suprotnom smislu, prijašnja razgraničenja dobivaju svojstvo granica zaštićenih međunarodnih pravom. To je zaključak koji proizlazi iz načela teritorijalnog *statusa quo* a poglavito načela *uti possidetis iuris* ...";

- Zajedničke izjave o izbjegavanju incidenata, koju su slovenski i hrvatski ministri vanjskih poslova potpisali na Brijunima 10. lipnja 2005. godine.

Treba imati na umu kako ova Bijela knjiga nije znanstvena rasprava, tako da se ne očekuje ni znanstvena kritika. Međutim, ona bi mogla poslužiti kao čvrst temelj i osnova za dodatno znanstveno argumentiranje stavove Slovenije. Ono je trenutno nedostavno, osobito kada se uspoređi s hrvatskim raspravama i argumentacijama koje služe kao osnova za stavove Hrvatske. Ako Bijela knjiga potakne kritički i stručno (a ne samo politički!) utemeljenu raspru o pitanju granica između Slovenije i Hrvatske, tada će njen cilj biti ostvaren. Objavljivanje Bijele knjige otvoren je poziv svima koji bi joj na bilo koji način možda htjeli doprinijeti.

Neki će objavljivanje Bijele knjige protumačiti kao preuranjeno pokazivanje oružja kojim raspolaže Slovenija. Takvi mogu biti sigurni kako Bijela knjiga ne sadrži ništa što na ovaj ili onaj način već nije izneseno u javnost (pa tako i hrvatskoj strani). Dakako, Slovenija još nije razotkrila sve argumente.

Isto tako, htjeli bismo naglasiti sljedeće: Bijela knjiga nije znanstveni rad, a kao što nije ni cjelovita zbirka slovenskih stavova i dokumenata. Dakle, Bijela knjiga se uopće ne bavi nekim izrazito zanimljivim i zahtjevnim pitanjima (npr. povijesni zaljevi, načelo *uti possidetis*, sveobuhvatno rješavanje pitanja granice). Bijela knjiga je smjernica ili putokaz koji može dovesti do takvog zadovoljavajućeg ishoda. To je upravo ono što Slovenija i očekuje.

Ministarstvo vanjskih poslova Republike Slovenije
Radna skupina za granicu s Hrvatskom

MORSKA GRANICA IZMEĐU SLOVENIJE I HRVATSKE

Opstojnost priobalnih gradova očuvana je i tijekom naseljavanja Slavena u Istri slijedom sloma rimske i bizantske vladavine na tom prostoru. Istarski gradovi počeli su sazrijevati u posve razvijene gradske zajednice nakon 12. stoljeća, kada su se počeli okretati Veneciji i s njome sklapati "prijateljske" saveze (sporazum s Piranom iz 1283.). Svaki je grad ipak sačuvao veze sa svojom okolicom, što je gradskom življu osiguralo opskrbu namirnicama i omogućilo mu postupan razvoj trgovine sa zaleđem. Tako je svaki grad, pa tako i Piran, sa svojim okolnim seoskim i pomorskim područjima tvorio gospodarsku cjelinu.

U 13. stoljeću okolno područje Pirana sastojalo se od Piranskog zaljeva, gradova Savudrije i Kaštela te solana. Između Piranskog zaljeva i solana postojala je posebna povezanost, što je vidljivo iz brige koja se posvećivala bedemima između mora i solana i čuvanju nepovredivosti područja solana. Nadalje, život mjesnog stanovništva ovisio je o ribolovu u Piranskom zaljevu. Gradu Piranu, življu s obje strane zaljeva, ribarima i solarima trebao je čitav taj prostor. Povezanost grada i okolnog priobalja sačuvala se kroz stoljeća – od propasti Mletačke Republike, pa sve do konca Drugog svjetskog rata i kasnije. Tako se tijekom vremena taj prostor razvijao pod različitim upravnim i državnim porecima (francuskom, austrougarskom, talijanskom i jugoslavenskom).

Poredak se, međutim, počeo mijenjati tijekom Drugog svjetskog rata, kada je taj dio Istre iz vojno-operativnih razloga po prvi puta etnički podijeljen između Slovenaca i Hrvata. Kao što je vidljivo iz Memoranduma Pokrajinskog narodnooslobodilačkog odbora za Slovensko primorje i Trst, dostavljenog Međusavezničkoj komisiji za ispitivanje Julijske krajine u vezi s određivanjem talijansko-jugoslavenske granice. Slovenci su prebitavali na prostoru Savudrijskog rta i dalje prema jugu. To se jasno vidi i iz priloženih zemljovida (Prilog 1, 2 i 3).*

Prva etnička podjela tijekom Drugog svjetskog rata temeljila se na odluci koju su predstavnici pokrajinskih i vojnih vlasti žurno donijeli iz vojno-operativnih razloga 1947. godine. Pri donošenju te odluke, kojom je Istarska županija podijeljena u dva dijela, vlasti nisu posvetile dužnu pozornost bitnim povijesnim, gospodarskim i kulturnim okolnostima. Tada je po prvi puta granica raskolila Piran i njegovo zaleđe u dva dijela: Koparski kotar s gradovima Koprom, Izolom i Piranom i Bujski kotar s gradovima Novigradom i Umagom te katastarskim općinama Savudrijom i Kaštelom. Ova prvotna podjela ostala je na snazi i nakon ukidanja Slobodnog teritorija Trsta i pripajanja čitavog područja u pitanju bivšoj Jugoslaviji 1945. Nova podjela rukovodila se granicom iz 1947. godine, bez ikakvog opravdanja ili ocjene primjerenosti, pa čak ni točnosti ovakvog razgraničenja.

Slijedom ove podjele, velik dio područja pripao je drugoj državi, što je razlog svim teškoćama koje su se u novije vrijeme javile u vezi s Piranskim zaljevom. Slovenija se u postupku rješavanja pitanja granice može posve opravdano i oslanjajući se na čvrste osnove pozvati na svekolike okolnosti ove novovjeke nepravedne podjele.

TERITORIJALNI IZLAZ SLOVENIJE NA OTVORENO MORE

Uvod

Nakon raspada bivše SFRJ, Slovenija je sačuvala teritorijalni izlaz na otvoreno more.

Osnove za stajalište Slovenije

Stajalište Slovenije zasniva se na sljedećim činjenicama:

1. Kao dio bivše Jugoslavije, Slovenija je imala teritorijalni izlaz na otvoreno more, što je u jednoj od svojih zabilješki izrijekom priznala i Hrvatska. U Noti Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske br. 5893/03 od 18. studenog 2003. godine, Hrvatska nedvosmisleno navodi kako je Slovenija imala teritorijalni izlaz na otvoreno more dok je bila dio bivše SFRJ (Prilog 4).

Dakle, u skladu s načelom poštivanja stanja na dan 25. lipnja 1991. godine, Slovenija još uvijek ima teritorijalni izlaz na otvoreno more.

2. Slovenija je jedna od slijednica Sporazuma između SFRJ i Talijanske Republike i njegovih Dodataka od I do X (Osimskog sporazuma). Prema Osimskom sporazumu, kojim se određuje granica između Slovenije i Italije, ta se granica proteže do točke T5 na jugu, što je točka slovenskog teritorijalnog izlaza na otvoreno more (T5 označava početak otvorenog mora na Jadranu) (Prilog 5).

3. Slovenija je jedna od slijednica Sporazuma između Vlade Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Vlade Talijanske Republike o razgraničenju epikontinentalnog pojasa između dviju zemalja iz 1968. godine. Slovenija je obavijestila Italiju (Nota Ministarstva vanjskih poslova Republike Slovenije Br. ZSD-JVE-46/03 od 24. srpnja 2003. – Prilog 6) kao i Hrvatsku o sukcesiji tog Sporazuma.

Italija je primila na znanje slovensku sukcesiju Sporazuma (Nota Ministarstva vanjskih poslova Talijanske Republike br. 003889/205 od 22. prosinca 2003. – Prilog 7), čime je priznala slovensku sukcesiju Sporazuma i, shodno tome, "potvrdila" kako Slovenija ima epikontinentalni pojas (južno od točke T5). Budući da ima epikontinentalni pojas, Slovenija ima i teritorijalni izlaz na otvoreno more.

4. Prije 25. lipnja 1991. godine, Slovenija je provodila nadležnost i izvan Piranskog zaljeva, što je vidljivo iz sljedećeg:

a) Pojedinačni pravni akti:

- Rješenje prekršajnog suca iz Pirana od 22. veljače 1987. godine, koje jasno pokazuje kako dotični sudac provodi nadležnost nad područjem 2,5 nautičke milje od obale odnosno 3 nautičke milje od Savudrijskog rta u smjeru 280 stupnjeva (Prilog 8);

- Rješenje prekršajnog suca iz Pirana od 16. rujna 1987. godine, koje jasno pokazuje kako dotični sudac provodi nadležnost nad područjem 2,9 nautičkih milja izvan Piranskog zaljeva (Prilog 9).

b) Dokumenti vezani uz mjere državnih i lokalnih vlasti:

- Prijava Policijske postaje Kopar prekršajnom sucu od 7. rujna 1987. godine, koja pokazuje da je prije 25. lipnja 1991. godine slovenska policija provodila nadležnost u slučaju nezakonitog prelaska jugoslavensko-talijanske granice, tj. izvan Piranskog zaljeva (osimska granica!) (Prilog 10);

- Iz službene bilješke Policijske postaje Kopar br. 306-04/0005-90 od 19. prosinca 1990. o djelovanjima PP Kopar na moru vidljivo je da je ophodnja Policijske postaje Kopar ispratila jedno plovilo do Savudrije (Prilog 11);

- Službena bilješka Policijske postaje Kopar br. 306-04/0005-90 od 19. prosinca 1990. o djelovanju PP Kopar na moru opisuje se odgovor slovenske policije na djelo počinjeno kod "manjeg mola u autokampu Polinezia u Umagu". Osumnjičeni je pokušao prebjeći u Italiju i plovio je duž Debelog rtića, pod potjerom slovenske policije. Dakle, iz službene bilješke je očito da je slovenska policija provodila nadležnost čak do Umaga (Prilog 12);

c) Iz popisa postaja za uzorkovanja, koji je godine 1990. Osservatorio dell'alto Adriatico-Regioni Veneto e Friuli: Venezia Giulia, Repubbliche di Slovenia e Croazia objavio u svojoj studiji pod naslovom *Campagna scientifica di ricerca e di monitoraggio sullor stato chimico, fisico e biologico delle acque dell'alto Adriatico, in relazione al fenomeno di formazione degli ammassi gelatinosi* (Prilog 13), očito je da su postaje za uzorkovanje u Piranskom zaljevu i izvan njega pripadale isključivo Sloveniji. Jedna slovenska postaja za uzorkovanje nalazila se čak zapadno od obale Stare Savudrije. Prve hrvatske postaje nalazile su se u Umagu.

Možda će se činiti kako za stvarno provođenje slovenske nadležnosti postoje tek mršavi dokazi. No, to ne treba čuditi jer more u bivšoj SFRJ nije bilo podijeljeno, već se smatralo zajedničkim. Svejednako, u većini slučajeva bilo je jasno kojoj republici pripadaju pojedine uvale i unutrašnje vode. To vrijedi i za Piranski zaljev nad kojim je Slovenija imala *de iure* i *de facto* nadležnost.

Valja posebno naglasiti kako je Slovenija svoju teritorijalnu vezu s otvorenim morem imala i pod Kraljevinom Italijom i Austrougarskom monarhijom. More i njegova povezanost (bez ikakvih ograničenja!) s otvorenim morem te s time povezana ribolovna djelatnost nekoć su bili vrlo važan izvor preživljavanja. Slovenski su ribolovci oduvijek ribarili duž istarske obale i na otvorenom moru. Shodno tome, u slovenskom se primorju razvila prehrambena industrija koja uvelike ovisi o slovenskom ulovu na otvorenom moru.

Teritorijalni izlaz Slovenije na otvoreno more važan je i zbog pomorskog prometa prema Luci Kopar i iz nje (što je, pak, važno za gospodarski razvitak Slovenije) i razvoj brodogradnje.

Činjenicu da je Slovenija uvijek imala teritorijalni izlaz na otvoreno more i da ga ima i dan danas dokazuju i potkrepljuju čvrsti i utemeljeni argumenti zasnovani na međunarodnom pravu. Osimski je sporazum u tom smislu od presudne važnosti jer se njime određuje granica između Italije i Slovenije do točke T5, a to je točka slovenskog teritorijalnog izlaza na otvoreno more. Slovenski epikontinentalni pojas također počinje u točki T5, kao što je utvrđeno Sporazumom o razgraničenju epikontinentalnog pojasa sklopljenom između bivše SFRJ i Italije 1968. godine. Sve to dovodi do vrlo jednostavnog zaključka: slovensko teritorijalno more proteže se do točke T5, gdje počinje slovenski epikontinentalni pojas. Kako Slovenija ima epikontinentalni pojas, mora imati i teritorijalni izlaz na otvoreno more.

Stajalište Hrvatske

Hrvatsko je stajalište poznato: Hrvatska Sloveniji osporava teritorijalni izlaz na otvoreno more. Prema Hrvatskoj, granica između dviju zemalja ide crtom sredine Piranskog zaljeva, a zatim okomito, do sredine crte koja zatvara Piranski zaljev i dalje do osimske granice.

Hrvatska ovo stajalište temelji na sljedećim argumentima:

1. Članak 15. Konvencije UN-a o pravu mora

Objašnjenje razloga iz kojih se ovaj članak ne primjenjuje na razgraničenje u Piranskom zaljevu dano je u sljedećem poglavlju u kojem se opisuju pitanja vezana uz Piranski zaljev. Imajući na umu neospornu činjenicu da Piranski zaljev pripada Sloveniji i da zaljevom ne prolazi nikakva granica, valja posebno naglasiti da se članak 15. Konvencije primjenjuje na teritorijalno more, a ne na unutrašnje vode. Prema Zakonu o obalnom moru i epikontinentalnom pojasu (Službeni list SFRJ, br. 49/87), koji se primjenjivao na dan 25. lipnja 1991. (Prilog 14), Piranski zaljev ima status unutrašnjih voda. I Slovenija i Hrvatska moraju poštivati stanje koje je vrijedilo na dan 25. lipnja 1991. godine.

Neprimjenom članka 15. Konvencije na razgraničenje u Piranskom zaljevu ruše se temelji za hrvatsko stajalište prema kojem granica izvan Piranskog zaljeva ide "okomito do sredine crte koja zatvara Piranski zaljev i do osimske granice".

Hrvatska (još) nije sukcesijom preuzela Osimski sporazum. Stoga su njeni argumenti daleko slabiji od slovenskih jer je slovensku sukcesiju Sporazuma priznala Italija.

Hrvatska priznaje da je Slovenija imala teritorijalni izlaz na otvoreno more dok je bila dio bivše SFRJ (što je vidljivo iz Note Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske br. 5893/03 od 18. studenog 2003.). Stoga je teško shvatiti hrvatsko stajalište prema kojem Slovenija nakon 25. lipnja 1991. više nema teritorijalni izlaz na otvoreno more. Je li Slovenija izgubila svoj teritorijalni izlaz? Ako je tako, tko ga je uzeo?

2. Slovenija je država s nepovoljnim zemljopisnim položajem

Hrvatska često govori o Sloveniji kao državi koja je u zemljopisno nepovoljnom položaju i koja, shodno tome, nema teritorijalni izlaz na otvoreno more. S tim u vezi, prijeko potrebno je razjasniti da države u zemljopisno nepovoljnom položaju ni na koji način ne uključuju samo države bez teritorijalnog izlaza na otvoreno more, već i zemlje koje:

- imaju vrlo kratku obalnu crtu u odnosu na njihovu površinu;
- zbog neposredne blizine drugih država ne mogu imati isključivi gospodarski ili epikontinentalni pojas razmjernan njihovoj površini ili dužini njihove obalne crte;
- imaju isključivi gospodarski pojas koji oskudijeva živim prirodnim bogatstvima.

Slovenija je država s nepovoljnim zemljopisnim položajem upravo prema ova tri mjerila, a ne zbog pomanjkanja teritorijalnog izlaza na otvoreno more. Ne treba zaboraviti da je i Jugoslavija smatrana državom s nepovoljnim zemljopisnim položajem.

Zaključak

Kao zaključak, naglasili bismo kako je očuvanje teritorijalnog izlaza na otvoreno more iznimno važno strateško pitanje za Sloveniju. Zatvaranje ne bi imalo samo opisane pravne i gospodarske posljedice, veći bi presjeklo i povijesne, kulturne i gospodarske veze Slovenije s narodima i zemljama uz Jadransko i Sredozemno more.

PIRANSKI ZALJEV

Uvod

Čitav Piranski zaljev pripada Sloveniji (načelo teritorijalne cjelovitosti Piranskog zaljeva).

Osnove za stajalište Slovenije

Stajalište Slovenije zasniva se na tri bitna počela:

1. Piranski zaljev ima status unutrašnjih voda Republike Slovenije. Piranski zaljev je taj status imao za vrijeme bivše Jugoslavije, 25. lipnja 1991. godine te ga, shodno tome, ima i dan danas. Sukladno Zakonu o obalnom moru i epikontinentalnom pojasu SFRJ (Službeni list SFRJ, br. 49/87 – Prilog 14), koji se primjenjivao i na dan 25. lipnja 1991. godine, Piranski zaljev imao je status unutrašnjih voda. Ako se poštuje stanje na dan 25. lipnja 1991. (a kao što je već napomenuto, i Slovenija i Hrvatska su to stanje dužne poštivati), Piranski zaljev u sadašnjem trenutku još uvijek ima taj status.

Budući da Piranski zaljev ima status unutrašnjih voda, a one su u potpunosti pod slovenskom suverenosti, članak 15. Konvencije UN-a o pomorskom pravu u tom se slučaju ne primjenjuje jer se njime uređuje isključivo razgraničenje teritorijalnog mora.

Konvencija UN-a o pravu mora ne sadrži nikakve odredbe o razgraničenju unutrašnjih voda.

2. Piranski zaljev je povijesni zaljev.

Slovenija ima i povijesno pravo na Piranski zaljev. Već i sam naziv "Piranski zaljev" ukazuje na to da zaljev povijesno pripada gradu Piranu i njegovim stanovnicima. S povijesnog gledišta, gospodarska moć regije je svoje žarište stoljećima imala u gradu Piranu, koji je nadzirao i imao utjecaj na sve djelatnosti u zaljevu, koje za druge subjekte nisu bile ni od kakvog značaja. Za Piran je, pak, zadržavanje zaljeva pod njegovim nadzorom bilo od povijesnog značaja.

Grad Piran je imao vlasnička prava i vršio politički nadzor nad čitavim Piranskim zaljevom (uključujući solane i područje Savudrije). Stanovnicima Pirana koji su se bavili ribolovom, trgovinom ili solarstvom zaljev je služio kao "dvorište" u kojem su sidrili svoje brodice, ribarili ili prevozili sol. Na sjevernoj strani zaljeva izgradili su luku i grad zaštićen zidinama. Obala sjeverno od Pirana, u pravcu Strunjana, izložena je snažnom sjeveroistočnom vjetru (buri), koja nije omiljena među pomorcima. Kapetani su stoga dosljedno sidrili svoja plovila u Piranskom zaljevu (pod Kanegrom uz južni vjetar, a pod Bernandinom u uvjetima bure). Solane koje je Grad Piran izgradio na "dnu" zaljeva bile su među najvećima u tom dijelu Sredozemlja. Te solane (podrobnije opisane u nastavku) bile su bogat izvor prihoda i gospodarske moći.

Takvo se stanje stvari na tom prostoru zadržalo više stoljeća. Čitav zaljev i njegova južna obala bili su sastavni dio Općine Piran, što je vidljivo iz pisanih izvora koji potječu još iz druge polovice 13. stoljeća. Prema tim pisanim izvorima, Općina Piran obuhvaćala je sjevernu i južnu obalu zaljeva i čitav zaljev. Čini se kako su čak i strani osvajači bili svjesni da Općina Piran funkcionira najdjelotvornije kada obuhvaća čitav zaljevski prostor jer nisu nikada zadirali u ovakav ustroj Općine.

Povijesnoj suverenosti Pirana nad sve tri obale zaljeva kraj je došao 1956. godine kada su jugoslavenske vlasti donijele odluku o podjeli ili smanjivanju povijesnog područja Općine Piran u korist Općine Buje. Katastarske općine Kaštel i Savudrija tako su postale dio hrvatskog ozemlja. Ta je odluka donesena u jednostranačkom sustavu koji je bio obilježen poslušničkom ulogom zakonodavnih tijela. Tadašnje su političke prilike bile takve da odluka nikada nije iznova razmotrena, unatoč prigovorima slovenskih vlasnika zemljišta duž savudrijske obale, prigovorima Općine Piran, koja je prisilno izgubila dio svog povijesnog prostora, i prigovorima slovenskih stanovnika koji su nakon odlaska Talijana predstavljali većinu življa na tom području.

Do raspada zajedničke države, Hrvatska se nije nikada opirala cjelovitosti Piranskog zaljeva i slovenskoj suverenosti nad njime, unatoč gore spomenutoj spornoj odluci kojom je južna obala zaljeva predana Hrvatskoj.

Premda njegova obala pripada dvjema zemljama, Piranski je zaljev zadržao status unutrašnjih voda i nakon 25. lipnja 1991. Slovenske su se vlasti nastavile uređivati pitanja gospodarenja i ekološke zaštite svih solana i čitavog zaljeva. Slovenija je također nastavila obavljati policijski nadzor nad čitavim zaljevom. Zakonski uređen način slovenskog gospodarenja zaljevom Hrvatska je dovela u pitanje tek nakon 25. lipnja 1991.

Slovenija svoje stajalište može temeljiti i na jednom predmetu iz međunarodne pravosudne prakse u kojem je Međunarodni sud u Hagu utvrdio da vode jednog povijesnog zaljeva zadržavaju svoj status unutrašnjih voda čak i ako prethodno nepodijeljen zaljev jedne kolonijalne (ili u ovom slučaju savezne) države sukcesijom preuzme jedna ili više država slijednica (Spor oko kopnene, otočne i morske granice, Zbornik sudske prakse MS-a, 1992.).

3. Na dan 25. lipnja 1991. godine, Slovenija je provodila nadležnost nad čitavim Piranskim zaljevom.

Do tog nadnevka Slovenija je imala jasne građanskopravne, upravne, zakonske, policijske, ekološke i gospodarske ovlasti u Piranskom zaljevu, pri čemu poseban naglasak treba staviti na ribolov i solarstvo.

3.1. Ribolov

Ribolov kroz čitavu povijest predstavlja važnu djelatnost za grad Piran i njegove stanovnike. Prije ne tako dugo vremena, Piranski je zaljev tamošnjim ribarima služio kao glavni izvor preživljavanja. Izlov cipala u Piranskom zaljevu, kojim su se odvajkada bavili slovenski ribolovci, održao se do današnjih dana (cipal je riblja vrsta koja se u Piranskom zaljevu svake godine jati radi mriještenja).

Prije 25. lipnja 1991. godine (tj. u vrijeme bivše SFRJ), Slovenija je donijela nekoliko općih i pojedinačnih zakonskih akata kojima se uređuje ribolov u Piranskom zaljevu.

a) Opći pravni akti

Posebno valja spomenuti Uredbu o ograničenju ribolova u Piranskom zaljevu (Službeni list NRS, br. 2/62 – Prilog 15), kojom se određuje područje uzgajališta školjki i ribogojilišta u unutrašnjosti Portoroškog zaljeva, koje je "u pravcu kopna omeđeno obalnom crtom, a prema otvorenom moru ravnim crtom između skladišta solana i Kamenoloma Slovenija-cesta". Ovaj akt dokazuje da je Slovenija imala nadležnost nad Piranskim zaljevom, uključujući prostor duž savudrijske obale.

Uredbom o morskom ribolovu, koju je Skupština Općine Piran donijela 30. lipnja 1978. godine (Prilog 16), u Portoroškom se zaljevu predviđa ribolovni rezervat koji bi se protezao područjem omeđenim crtom koja povezuje skladište soli Monfort u Portorožu i napušteni kamenolom u Kanegri na Savudrijskom rtu.

Još jedan važan akt je Uredba o morskom ribolovu koju je 11. prosinca 1987. donijela Zajednica obalnih općina Kopra (Primorske novice br. 42 od 11 prosinca 1987. – Prilog 17). Iz Uredbe je vidljivo da Ribolovni rezervat u Portoroškom zaljevu obuhvaća područje omeđeno crtom koja povezuje skladište soli Monfort u Portorožu i napušteni kamenolom u Kanegri na Savudrijskom rtu. Rezervat obuhvaća i čitavo područje solana u Sečovju te ušće rijeke Dragonje. Članak 7. je vrlo bitan je propisuje da se slovensko ribolovno područje proteže od Savudrijskog rta do Debelog rtića.

Iz ovih općih pravnih akata posve je jasno da Hrvatska prije 25. lipnja 1991. nije provodila nadležnost nad Piranskim zaljevom. Ovi opći pravni akti su se primjenjivali i na dan 25. lipnja 1991.

b) Pojedinačni pravni akti:

Opisani opći pravni akti pokazuju da je ribolov u Piranskom zaljevu bio uređen isključivo od slovenske strane, što dodatno dokazuju brojni pojedinačni pravni akti, a poglavito odluke Općine Piran u vezi s uzgajalištima školjaka u portoroškom Ribolovnom rezervatu. Primjerice, iz Odluke Skupštine Općine Piran o uzgajalištu školjki u portoroškom Ribolovnom rezervatu od 26. lipnja 1981. (Prilog 18) i Preporuke Općine Piran u vezi s granicama uzgajališta školjki od 23. studenog 1981. (Prilog 19), očito je da vodama Piranskog zaljeva prije 25. lipnja 1991. gospodarila Općina Piran.

Postoji više sličnih pojedinačnih akata, koje se mogu podijeliti na:

1. Rješenja prekršajnih sudaca u Piranu, koja zorno pokazuju da je slovenski sud provodio nadležnost nad:

a) područjem Piranskog zaljeva, a osobito prostorom Ribolovnog rezervata, pri čemu predmetna rješenja obuhvaćaju:

- Rješenje prekršajnog suca u Piranu od 15. veljače 1989. godine, koje ukazuje na to da je slovenski sud provodio nadležnost nad Ribolovnim rezervatom 0,3 nautičke milje od Kanegre u pravcu sečovljanskih solana (Prilog 20);

- Rješenje prekršajnog suca u Piranu od 5. ožujka 1991. godine, koje ukazuje na to da je slovenski sud provodio nadležnost nad područjem Ribolovnog rezervata u Portoroškom zaljevu (Prilog 21);

- Rješenje prekršajnog suca u Piranu od 5. ožujka 1991. godine, koje ukazuje na to da je slovenski sud provodio nadležnost nad područjem Ribolovnog rezervata u Portoroškom zaljevu (Prilog 22); i

- Rješenje prekršajnog suca u Piranu od 2. travnja 1991. godine, koje ukazuje na to da je slovenski sud provodio nadležnost nad Ribolovnim rezervatima u Portoroškom zaljevu (Prilog 23);

b) čitavim područjem ušća rijeke Dragonje (što znači da granica između Slovenije i Hrvatske nije mogla prolaziti duž rijeke Dragonje!), pri čemu rješenje koje je prekršajni sudac u Piranu donio 1988. ukazuje na to da je dotični sud provodio nadležnost nad područjem ušća rijeke Dragonje (Prilog 24), dok je iz rješenja prekršajnog suca u Piranu od 5. prosinca 1989. očito kako se nadležnost provodila nad Ribolovnim rezervatom u Portoroškom zaljevu 150 metara od ušća rijeke Dragonje (Prilog 25);

c) područjem izvan Piranskog zaljeva, što, primjerice, dokazuje rješenje prekršajnog suca u Piranu od 22. veljače 1987. godine, koje pokazuje da je sudac provodio nadležnost nad područjem 2,5 nautičkih milja od državne granice odnosno 3 nautičke milje od Savudrijskog rta u smjeru 280. stupnja (Prilog 26), kao i rješenje prekršajnog suca u Piranu od 16. rujna 1987. godine, koje ukazuje na to da je sudac provodio nadležnost 2,9 nautičkih milja izvan Piranskog zaljeva (Prilog 27).

2. Ostali pojedinačni pravni akti koji ukazuju na provođenje slovenske nadležnosti prije 25. lipnja 1991. godine obuhvaćaju:

- Privremenu odluku Skupštine općine Piran od 14. srpnja 1967. godine, kojom se propisuje da Služba za promidžbu turizma u Piranu može izdavati dozvole za podvodni sportski ribolov za čitavo ribolovno područje Općine Piran izuzev unutrašnje strane Portoroškog zaljeva istočno od ravne crte koja povezuje skladište solana u Portorožu i Kamenolom Slovenija-cesta u Kanegri (Prilog 29);

- Izmijenjenu i dopunjenu odluku Skupštine općine Piran o području ribogojilišta u portoroškom Ribolovnom rezervatu od 23. studenoga 1981. (Prilog 30);

- Odluku Izvršnog vijeća Skupštine općine Piran od 24. studenoga 1989. o donošenju nacrtu odluke o gospodarenju Ribolovnim rezervatom u Portoroškom zaljevu (Prilog 31);

- Izvanrednu dozvolu br. 326-70/2/PER od 28. veljače 1990. godine, koju je izdao slovenski Odbor za poljoprivredu, šumarstvo i prehranu i kojom se dopušta ribolov na čitavom ribolovnom području Slovenije, osim u pojasu od 1 milje duž obale, što se izričito i utvrđuje. Dozvola sadrži nacрте i koordinate detritičnog dna koje pokazuju da se detritično dno protezalo do savudrijske obale, što ukazuje na to da je i to bilo u dosegу slovenske nadležnosti (Prilog 32);

- Odluku Izvršnog vijeća Skupštine općine Piran od 30. listopada 1990. godine, kojom se propisuje da Upravno tajništvo Općine Piran treba raspisati natječaj za davanje jednokratnog prava na izlov cipala u portoroškom Ribolovnom rezervatu od 1. prosinca 1991. do 1. ožujka 1992. godine. Iz ovog je akta očito da je Općina Piran gospodarila vodama Piranskog zaljeva prije i nakon 25. lipnja 1991. godine (Prilog 33);

- Odluku Izvršnog vijeća Skupštine općine Piran od 11. prosinca 1990. godine, kojom se utvrđuje da je ugovor o gospodarenju Ribolovnim rezervatom od 3. siječnja 1982. nevažeći. Shodno tome, Izvršno vijeće Općine Piran donijelo je odluku o sklapanju novog ugovora (Prilog 34);

- Odluku Izvršnog vijeća Skupštine općine Piran od 12. ožujka 1991. godine, kojom Izvršno vijeće Skupštine općine Piran prihvaća izvješće o ulovu cipala u Ribolovnom rezervatu u Portoroškom zaljevu (Prilog 35);

- Odluku Izvršnog vijeća Skupštine općine Piran od 16. travnja 1991. godine, kojom Izvršno vijeće Skupštine općine Piran uređuje pravni status ribogojilišnog dijela Ribolovnog rezervata u Portoroškom zaljevu (Prilog 36);

- Odluku Izvršnog vijeća Skupštine općine Piran od 24. rujna 1991. godine, kojom se propisuje da Upravno tajništvo Općine Piran treba raspisati natječaj za davanje jednokratnog prava na izlov cipala u portoroškom Ribolovnom rezervatu od 1. prosinca 1991. do 1. ožujka 1992. godine (Prilog 37);

- Odluku Izvršnog vijeća Skupštine općine Piran od 30. lipnja 1992. godine o sklapanju ugovora o korištenju javnog pomorskog dobra za uzgoj riba i školjaka na uzgojnom području portoroškog Ribolovnog rezervata. Iz ovog akta je očito da je Općina Piran gospodarila vodama Piranskog zaljeva i nakon proglašenja neovisnosti (Prilog 38);

- Odluku Izvršnog vijeća Skupštine općine Piran od 17. studenoga 1992. godine o odabiru najpovoljnijeg ponuditelja za izlov cipala i drugih vrsta u Ribolovnom rezervatu. Iz ovog akta je očito da je Općina Piran gospodarila vodama Piranskog zaljeva i nakon osamostaljenja (Prilog 39);

- Odluku Izvršnog vijeća Skupštine općine Piran od 11. listopada 1994. godine, kojom se propisuje da Upravno tajništvo Općine Piran treba raspisati natječaj za davanje prava na izlov cipala u portoroškom Ribolovnom rezervatu od 1. prosinca 1994. do 1. ožujka 1995. godine. Iz ovog akta je očito da je Općina Piran gospodarila vodama Piranskog zaljeva i nakon osamostaljenja (Prilog 40);

- Ovlaštenje koje je Upravno tajništvo Općine Piran izdalo 23. studenoga 1994. godine u vezi s praćenjem jata cipala u Piranskom zaljevu od 1. prosinca 1994. do njihovog izlova. Iz ovog akta je očito da je Općina Piran gospodarila vodama Piranskog zaljeva i nakon osamostaljenja (Prilog 41);

3. Općina Piran je k tome sklapala ribarske ugovore s ribolovcima i ribarskim udrugama, koji su se primjenjivali na područje Piranskog zaljeva. Radi se o sljedećim ugovorima:

- Ugovor iz lipnja 1969. o gospodarenju Ribolovnim rezervatom u Portoroškom zaljevu, iz kojeg je očito da je Općina Piran gospodarila vodama Piranskog zaljeva prije 25. lipnja 1991. (Prilog 42);

- isto je očito i iz ugovora iz 1983. o gospodarenju Ribolovnim rezervatom u Portoroškom zaljevu (Prilog 43);

- Ugovor od 11. studenoga 1991. godine, kojim Općina Piran povjerava zaštitu Ribolovnog rezervata u Portoroškom zaljevu i iz kojeg je očito da je Općina Piran gospodarila vodama Piranskog zaljeva i nakon neovisnosti (Prilog 44);

- Ugovor između Općine Piran i skupine profesionalnih ribara od 21. studenoga 1994. godine, kojim Općina Piran daje pravo na izlov cipala u portoroškom Ribolovnog rezervatu za razdoblje od 1. prosinca 1994. do 1. ožujka 1995. godine (Prilog 45).

3.2. Solane

Početak minolog stoljeća, duž slovenske obale postojalo je nekoliko solana od kojih su najvažnije bile piranske solane i sečovljanske solane na ušću rijeke Dragonje.

Vrijeme nastanka piranskih solana nije poznato, ali prvi pisani podaci mogu se pronaći u piranskom Statutu iz druge polovice 13. stoljeća. Kroz mnoga stoljeća njihovog postojanja, solane su doživljavale uspone i padove, ovisno o političkim i društvenim prilikama.

Proizvodnja soli u južnom dijelu sečovljanskih solana, poznatom i kao Fontanigge, prestala je koncem šezdesetih godina minolog stoljeća. Na tom prostoru je u proteklih deset godina, uz kanal Giassi, nastao muzejski kompleks. Ovo napušteno područje se djelovanjem prirode pretvorilo u niz raznolikih i više-manje slanah staništa koja se međusobno nadopunjuju i tvore zatvoreni eko-sustav.

Godine 1990., ovaj je prostor postao park prirode Odlukom o proglašenju Parka prirode Sečovljanske solane, koju je Općina Piran donijela 26. siječnja 1990. (Primorske novice br. 5 od 26. siječnja 1990. – Prilog 46). Odlukom se utvrđuje da se Park prirode Sečovljanske solane prostire područjem južno od rijeke Dragonje.

Svi postupci vezani uz proglašenje Parka prirode Sečovje (solane) oduvijek su vođeni u Sloveniji i odnosili su se na čitavo područje katastarske općine Sečovje (do brijega), nizvodno od bivše željezničke pruge Kopar-Pula.

Uredbom o Parku prirode Sečovljanske solane (Službeni list RS, br. 29/01 – Prilog 47) predviđeno je da se solane u Sečovju imaju proglasiti Parkom prirode Sečovljanske solane radi zaštite prirodnih bogatstava solana i njihove biološke raznolikosti. Park prirode proteže se južno od rijeke Dragonje.

Sečovljanske solane uvrštene su u Ramsarski popis močvarnih područja od međunarodne važnosti sukladno Konvenciji o močvarama koja su od međunarodne važnosti, naročito kao staništa ptica močvarica (Službeni list SFRJ, br. 8/77, Službeni list RS-MU, br. 9/92). Ramsarsko područje Sečovljanskih solana prostire se na 650 hektara duž ušća rijeke Dragonje.

3.3. Djelovanje slovenske policije u Piranskom zaljevu

Slovenska policija provodila je nadležnost nad čitavim Piranskim zaljevom, što zorno pokazuju brojni dokumenti.

Čitav niz optužnih prijedloga koje je slovenska policija podnijela sucu za prekršaje odnosi se na njeno djelovanje u Piranskom zaljevu. Evo nekih primjera:

- Optužni prijedlog koji je koparska policija podnijela prekršajnom sucu dana 30. travnja 1976. godine (Prilog 48);
- Optužni prijedlog koji je koparska policija podnijela prekršajnom sucu dana 25. listopada 1976. godine (Prilog 49);
- Prekršajna prijava Policijske postaje Kopar od 21. rujna 1984. godine (Prilog 50);
- Prekršajna prijava Policijske postaje Kopar od 14. srpnja 1986. godine (Prilog 51).

Prijava Policijske postaje Kopar sucu za prekršaje od 7. rujna 1987. pokazuje da je slovenska policija provodila nadležnost u predmetu nezakonitog prelaska jugoslavensko-talijanske granice, tj. izvan Piranskog zaljeva (osimska granica!), prije 25. lipnja 1991. godine (Prilog 52). Isto je očito i iz prijave Policijske postaje Kopar sucu za prekršaje od 16. kolovoza 1989. (slovenska policija je provodila nadležnost u vezi s nezakonitim prelaskom granice na području između rta Bernardin i Savudrijskog rta – Prilog 53) i prijave Policijske postaje Kopar sucu za prekršaje od 4. srpnja 1991. godine (Prilog 54).

Slovenske su vlasti također nadzirale provedbu gore spomenutih propisa o ribolovu u Portoroškom zaljevu. Prijave od 9. prosinca 1987. (Prilog 55) i 20. veljače 1989. (Prilog 56) ukazuju na to da su slovenske vlasti provodile nadležnost nad Ribolovnim rezervatom u Portoroškom zaljevu.

Ostali dokumenti koji dokazuju da je slovenska policija provodila nadležnost nad Piranskim zaljevom obuhvaćaju:

- prekršajnu prijavu Policijske postaje Kopar br. 01-53/1-89 od 5. travnja 1989. godine, koja pokazuje da je slovenska policija provodila nadležnost nad Piranskim zaljevom između rta Madona i Savudrijskog rta (Prilog 57);

- službenu bilješku Policijske postaje Kopar br. 306-04/0005-90 od 19. prosinca 1990. o djelovanju PP Kopar na moru. Ophodnja Policijske postaje Kopar preprtila je jedno plovilo do Umaga, što dokazuje da je slovenska policija provodila nadležnost izvan i južno od Piranskog zaljeva prije 25. lipnja 1991. godine (Prilog 58);

- službenu bilješku Policijske postaje Kopar br. 306-04/0005-90 od 19. prosinca 1990. o djelovanju PP Kopar na moru. Na "manjem molu u autokampu Polinezia u Umagu" počinjeno je kazneno djelo. Osumnjičeni je pokušao prebjeći u Italiju i plovio je duž Debelog rtića pred potjerom slovenske policije. Iz službene bilješke je očito da je slovenska policija provodila nadležnost čak do Umaga (Prilog 59).

3.4. Ostali dokumenti koji dokazuju slovensku nadležnost nad Piranskim zaljevom

Postoje još neki dokumenti koji dokazuju slovensku nadležnost nad Piranskim zaljevom. Tu se ne radi o državnim ili pravnim aktima, ali ti dokumenti svejednako pokazuju kako je čitav Piranski zaljev bio pod nadležnošću Slovenije. Riječ je o:

- znanstvenom radu pod naslovom "Fondovi pridnenih riba i drugih jestivih organizama u obalnim vodama SFRJ u Tršćanskom zaljevu" (Ljubljana-Piran 1989.), koji ukazuje na to da su se slovenske postaje za uzorkovanje nalazile usporedo s obalom Stare Savudrije i da je Slovenija sve do tamo obavljala nadzor (Prilog 60);

- studiji Luke Trst pod naslovom *Campagna scientifica di ricerca e di monitoraggio sull'alto chimico, fisico e biologico delle acque dell'alto Adriatico, in relazione al fenomeno di formazione degli ammassi gelatinosi* (1990.), koju je objavio Osservatorio dell'alto Adriatico-Regioni Veneto e Friuli: Venezia Giulia, Repubbliche di Slovenia e Croazia i koja sadrži popis stanica za uzorkovanje iz kojeg je očito je da su u Piranskom zaljevu i izvan njega bile postavljene isključivo slovenske postaje za uzorkovanje. Jedna slovenska postaja za uzorkovanje nalazila se

čak zapadno od obale Stare Savudrije. Prve hrvatske postaje nalazile su se u Umagu (Prilog 61).

3.5. Gospodarska cjelovitost Piranskog zaljeva

U prošlosti je bila naseljena samo sjeverna strana Piranskog zaljeva. Naseljavanje južne, savudrijske obale otpočelo je tek nakon 1950. godine usporedo s razvojem turizma, i to uglavnom kupnjom zemljišnih čestica i gradnjom kuća za odmor koje su bile u vlasništvu stanovnika Slovenije.

Moglo bi se kazati da je Piranski zaljev predstavljao (veliki) bazen hotela u Portorožu. U južnom dijelu zaljeva, duž obale Kanegre, voda se doima čišćom zbog vapnenačkog dna nasuprot flišnim naslagama svojstvenim sjevernom dijelu. Obala Kanegre je stoga postala vrlo omiljeno mjesto nakon Drugog svjetskog rata i među mnogobrojnim se kupaćima uvriježila navika da je posjećuju svojim plovilima. Ovaj običaj se zadržao do današnjih dana, tako da se tamo sidre mnoge brodice.

U ljetnim mjesecima, više prijevoznika i tvrtki iz Portoroža nudi obilaske zaljeva turističkim brodovima, dok gliseri plove i vuku skijaše na vodi i padobrance po čitavom zaljevu.

Stoga su cjelovitost Piranskog zaljeva ili barem jedinstveni plovni režim tijekom čitave godine presudni za razvitak turizma.

Prijelaz godišnjih doba sa zime na proljeće obilježen je sezonom lova na ciple u Piranskom zaljevu. Cipli se love na starinski način, što je zanimljivo i promatračima. To je jedna od osobitosti Piranskog zaljeva. To dragocjeno obilježje, svojstveno tek nekolicini mjesta, može se očuvati jedino ako zaljev ostane nedjeljivo ribolovno područje na koje se primjenjuju jedinstveni plovni i ribolovni režimi.

K tome, Ribolovni rezervat na prostoru zaljeva važno je mrjestilište riba. Jedina djelatnost dopuštena u Rezervatu je tradicijski lov na ciple. Rezervat je iznimno bitan za uravnoteženi razvoj ribljeg fonda te iziskuje jedinstven režim i učinkovito praćenje stanja, što je moguće ostvariti jedino ako je područje pod nadležnošću jedne te iste zemlje.

3.6. Ekološka cjelovitost Piranskog zaljeva

Akvatorij sjevernog Jadrana je plitki morski bazen koji je pod utjecajem snažnog onečišćenja, osobito iz sjeverne Italije. Zadnjih 20 godina, voda u zaljevu postaje sve zatrovanija i trpi sve veću štetu, a Piranski zaljev jedno je od najzagađenijih područja na Sredozemlju (cvjetanje algi, iseljavanje riba i izumiranje školjki).

Napori koji se ulažu u smanjivanje onečišćenja moraju doprijeti do svih dijelova zaljeva. Stanje u Piranskom zaljevu se znatno poboljšalo nakon izgradnje sustava odvodnje od Strunjana do Lucije i polaganja kanalizacijskih cijevi dalje od zaljeva.

Uzgoj riba i školjki nije štetan za ekološku ravnotežu zaljeva pod uvjetom da ne prelazi dopuštene razmjere. Istina je, međutim, da se pri uzgoju ribe koriste velike količine antibiotika, što može imati štetan učinak na postojeću prirodnu ravnotežu. Dakle, i to su razlozi iz kojih se na zaljev se mora primjenjivati jedinstveni ekološki režim.

Stajališta Hrvatske

Hrvatska smatra kako bi morska granica između Slovenije i Hrvatske u Piranskom zaljevu trebala ići od sredine istjecišta rijeke Dragonje u more, duž crte sredine do kraja zaljeva (tj. do crte što povezuje Rt Madona i Rt Savudrija). To je sažetak hrvatskih službenih stajališta i hrvatskih (pravnih) tekstova.

Sukladno svojim stajalištima, Hrvatska je (unatoč jasnim dokazima da je Slovenija u svim razdobljima provodila nadležnost nad Piranskim zaljevom) zanemarila stanje na dan 25. lipnja 1991. godine te je

- jednostrano promijenila povijesno i međunarodno priznato ime Piranskog zaljeva u Savudrijsku valu;

- jednostrano unijela u svoje službene zemljovide crtu granice u skladu sa svojim stajalištima (duž crte sredine); i

- 1998. godine otvorila uzgajalište školjki, koje se nakon toga svake godine širilo unatoč prosvjedima sa slovenske strane.

Posebno valja upozoriti i na učestale ribarske incidente u Piranskom zaljevu (i izvan njega), do kojih dolazi jer hrvatski ribari ne poštuju stanje na dan 25. lipnja 1991. godine.

Glavni argumenti Hrvatske su sljedeći:

1. Članak 15. Konvencije UN-a o pravu mora

U članku 15. Konvencije propisano je da kad obale dviju država leže sučelice ili međusobno graniče, nijedna od tih dviju država nije ovlaštena, ako među njima nema suprotnog sporazuma, proširiti svoje teritorijalno more preko crte sredine.

Međutim, kao što je već navedeno, Piranski zaljev je povijesni zaljev sa statusom unutrašnjih voda (što je bio slučaj i 25. lipnja 1991. godine). Članak 15. Konvencije, koji se odnosi na razgraničenje teritorijalnog mora, stoga se ovdje ne primjenjuje.

Čak i kada bi se članak 15. Konvencije primjenjivao (pod pretpostavkom da Piranski zaljev ima status teritorijalnog mora), njime se jasno propisuje da se dotična odredba (o crti sredine) ne primjenjuje u slučaju gdje je zbog povijesnog naslova ili drugih posebnih okolnosti teritorijalna mora dviju država potrebno razgraničiti na drukčiji način. U vezi s time, valja spomenuti Notu Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske br. 2184/98 od 12. lipnja 1998. godine, u kojoj se navodi da je "u svom ranijem prijedlogu rješenja za Piranski zaljev hrvatska strana bila spremna prihvatiti da se razgraničenje obavi tako da približno jedna trećina zaljeva pripadne Hrvatskoj, a dvije trećine Sloveniji, čime je i uvažila specifičnosti slovenskih zahtjeva." Hrvatska je, dakle, odstupila od svoje tvrdnje da bi granica u Piranskom zaljevu trebala ići crtom sredine i priznala posebne okolnosti za Sloveniju kada je posrijedi Piranski zaljev (Prilog 62).

2. Načelo *uti possidetis* se ne primjenjuje na morska razgraničenja.

Ova Bijela knjiga nije znanstveni rad i tek će se ukratko osvrnuti na praksu međunarodnih sudova i arbitražnih sudišta.

Godine 1989., donoseći odluku u sporu između Gvineje Bisao i Senegala (Zbornik sudske prakse MS-a, 1991.), Arbitražni sud je izrijekom priznao primjenjivost načela na morsko razgraničenje između afričkih država, naglašavajući kako nema pravnih osnova za različite pristupe u odnosu na bivše kolonijalne granice na moru i kopnu. Arbitražni sud je, shodno tome, primijenio načelo *uti possidetis* na morsko razgraničenje između novonastalih država, pozivajući se na velik broj slučajeva priznavanja sukcesijskog prava na morske granice uspostavljene u kolonijalnom razdoblju.

U međunarodnoj literaturi se također opravdano tvrdi kako nema osnova za prestanak postojanja postojećih granica između novonastalih neovisnih zemalja ili gubitak njihove pravne mjerodavnosti po proglašenju neovisnosti dotičnih zemalja samo zbog toga što postoje mnogi slučajevi neutvrđenih morskih granica između bivših kolonija. Ne treba smetnuti s uma kako je osnovna svrha načela *uti possidetis* osigurati postojanost bivših kolonijalnih granica, a samim time i novonastalih zemalja. Stoga se ono primjenjuje i na morske granice jer između njih i kopnenih granica nema nikakve razlike u tom pogledu.

U Sporu oko kopnene, otočne i morske granice iz 1992, Međunarodni sud je odlučio da se načelo *uti possidetis* primjenjuje kako na kopnu, tako i na moru. Utvrdio je da su prava postojećih država u zaljevu Fonseca, baš kao i u slučaju njihovog kopnenog teritorija, stečena na temelju sukcesijskog preuzimanja od Španjolske (Zbornik sudske prakse MS-a, 1992.).

3. Hrvatska je provodila nadležnost do sredine Piranskog zaljeva

Hrvatska do ovoga trenutka nije predložila nikakve značajnije dokaze koji bi jasno ukazivali na njenu nadležnost na način na koji gore navedeni slovenski dokumenti ukazuju na nadležnost Slovenije. Stoga nije moguće iznijeti nikakve osnovane tvrdnje kojima bi se osporilo da je prije 25. lipnja 1991. Slovenija provodila nadležnost nad čitavim Piranskim zaljevom.

Slovenska stajališta su potkrijepljena čak i hrvatskim dokumentima, uključujući hrvatske pravne akte (osobito akte hrvatskih lokalnih vlasti i policije), kojima hrvatska strana pristaje na to da nadležnost nad Piranskim zaljevom provode slovenske vlasti. Ti dokumenti jasno pokazuju da je hrvatska strana priznavala cjelovitost Piranskog zaljeva pod slovenskom suverennošću. Općina Buje se, primjerice, suglasila s granicama slovenskog Ribolovnog rezervata uz ušće rijeke Dragonje (Suglasnost Skupštine Općine Buje br. 01/2-1105/1978 od 8. lipnja 1978. – Prilog 63). Hrvatska je strana, dakle, službeno priznala cjelovitost Ribolovnog rezervata pod nadležnošću Općine Piran.

Tu je i zanimljiv slučaj kada je hrvatska policija prijavila jednu osobu iz Slovenije jer je ribarila u Ribolovnom rezervatu koji je proglasila slovenska Općina Piran (Prilog 64). Ukratko, hrvatski policajci su provodili slovenski propis na području Piranskog zaljeva koji je u to doba bio također pod nadležnošću slovenske policije, što se jasno navodi i u dopisu hrvatske policije. Sukladno tome, rješenje u vezi s tim prekršajem kasnije je donio Općinski sud u Piranu (vidi Prilog 24).

4. Piranski zaljev ne može se smatrati povijesnim zaljevom jer pripada dvjema zemljama

Radi se o dobro poznatom stajalištu Hrvatske prema kojem se povijesnim zaljevima mogu smatrati samo oni zaljevi čije obale pripadaju jednoj te istoj zemlji. U vezi s time, treba napomenuti da je Međunarodni sud u Sporu oko kopnene, otočne i morske granice odlučio da je zaljev Fonseca povijesni zaljev koji je bio pod kolonijalnom vlašću, ali su ga onda sukcesijom preuzeli Nikaragva, Honduras i El Salvador, koji nad njim imaju i suverenost.

U svojoj studiji iz 1962. godine, Tajništvo Ujedinjenih naroda utvrđuje sljedeća dva bitna uvjeta za priznavanje statusa povijesnog zaljeva:

- zemlja je polagala pravo na zaljev kao na svoje unutrašnje vode te je u njemu provodila stvarnu i stalnu ovlast tijekom znatnog vremenskog razdoblja;
- ostale zemlje na to prešutno pristaju (nemaju nikakvih primjedaba).

Piranski zaljev ispunjava oba gore navedena uvjeta. U vrijeme bivše Jugoslavije imao je status unutrašnjih voda, na što druge zemlje nisu imale primjedaba. Povijesno gledano, slovenska nadležnost se u njenu provodila tijekom vrlo dugog razdoblja. Kao što Međunarodni sud u Hagu ističe u Sporu oko kopnene, otočne i morske granice, povijesna se prava moraju poštivati i čuvati kao što su se oduvijek poštivala i čuvala kroz dugotrajnu primjenu (Zbornik sudske prakse MS-a, 1992.)

Zaključak

Iz navedenog je očito da provođenje slovenske nadležnosti nad čitavim Piranskim zaljevom nije nikada bilo upitno. S obzirom na to da su Slovenija i Hrvatska dužne poštivati stanje na dan 25. lipnja 1991. godine, logično slijedi da je Slovenija zadržala svoju suverenost i nadležnost nad čitavim Piranskim zaljevom.

Područje južno od rijeke Dragonje – katastarska općina Sečovje na lijevoj obali Dragonje – naselja Mlini- Škrile, Bužin i Škudelini

Uvod

Područje površine 113 hektara nalazi se južno od rijeke Dragonje (kanala sv. Odorika). Radi se o uskom pojasu zemlje na južnoj obali rijeke Dragonje, približno 200 metara širokom i 6 km dugom, koji se prostire nizvodno od mosta podno naselja Kaštel/Dragonja do najjužnije točke katastarske općine Sečovje, smještene južno od ušća rijeke Dragonje. To područje predstavlja najjužniji dio sečovljanske doline i južnu granicu katastarske općine Sečovje, koja se prostire do podnožja brda, gdje se graniči s katastarskom općinom Kaštel (Hrvatska).

Na tom su se prostoru smjestila tri naselja: Škudelini, Bužin i Mlini-Škrile. Do uspostave neovisnih država, kućanstva su u ta tri naselja bila priključena na slovensku komunalnu infrastrukturu (elektroenergetsku, vodoopskrbnu, telefonsku i cestovnu mrežu te poštansku službu). U pravilu, njihovi su stanovnici zaposleni u Sloveniji i korisnici su slovenskog mirovinskog i zdravstvenog osiguranja.

Stajalište Slovenije

Područje katastarske općine Sečovje južno od rijeke Dragonje je slovenski državni teritorij i s pravom pripada Republici Sloveniji.

Osnove za stajalište Slovenije

Čitav prostor na južnoj obali rijeke Dragonje, koji se prostire na površini od 113 hektara, uključen je u katastarsku općinu Sečovje. Dakle, to je područje i sastavni dio katastra Republike Slovenije. Slovenija je vodila katastar i zemljišne knjige za to područje prije 25. lipnja 1991. godine, a i dalje ih vodi i dan danas. Valja istaknuti da – za razliku od Slovenije – Hrvatska do 1991. nije uključila u svoj teritorij ni katastarsku općinu Sečovje niti bilo koji od njenih dijelova. Svih ovih godina, baš kao i 25. lipnja 1991., Slovenija je to područje smatrala svojim državnim teritorijem.

Povijesna pozadina

Nakon što je grad Piran godine 1283. došao pod mletačku vlast, Piranskom je zaljevu postupno počelo gravitirati čitavo okolno područje. Na tom su prostoru niknula određena važna naselja poput Sečovja, Savudrije i Kaštela.

Između 1797. i 1918. godine – uz iznimku kratkog razdoblja pod francuskom vlašću od 1809. do 1813. – čitavo je područje bilo pod austrijskom vlašću.

Nakon 1820. godine, Austrijanci su cijelo područje grada i općine Piran razdijelili na zemljišne čestice, a prostor duž Piranskog zaljeva bio je podijeljen na tri katastarske općine: katastarsku općinu Piran III, koja je kasnije preimenovana u

katastarsku općinu Sečovje, katastarsku općinu Kaštel i katastarsku općinu Savudrija. Ove tri (ali i još neke) katastarske općine tvorile su političku i upravnu općinu Piran. Katastarske općine Savudrija (u cijelosti) i Kaštel (djelomice), smještene na južnoj strani Piranskog zaljeva, predstavljaju svojevrsne "unutrašnje vode" grada i općine Piran, koje se nikada nisu dijelile niti pripadale ni jednom drugom gradu osim Piranu (Zemljovid A – Prilog 1).

Ovakav je sustav kao stvarno stanje stvari opstao i nakon 1920. godine, kada je područje potpalo pod nadležnost Kraljevine Italije.

Slijedom Drugog svjetskog rata, Slovensko primorje i Istra (Julijska krajina) postali su Zona B Slobodnog teritorija Trsta i kao takvi bili pod nadzorom Vojne uprave Jugoslavenske armije. 20. veljače 1947. godine, Povjereništvo Pokrajinskog narodnooslobodilačkog odbora za Slovensko primorje, po odobrenju Pokrajinskog narodnooslobodilačkog odbora za Slovensko Primorje i Trst u Ajdovščini te Vojne uprave Jugoslavenske armije u Opatiji, donijelo je Odluku o osnivanju Istarskog okružja za područje Kotara Kopar i Buje.

Odluka je objavljena tek kasnije, 1. rujna 1947. godine, istoga dana kada je osnovan Slobodni teritorij Trsta (Službeni list Istarskog okružnog narodnog odbora br. I/1 – Prilog 2). Prema članku 1. Odluke, za područja kotara Kopar i Buje osniva se Istarsko okružje. Ova podjela na kotare će kasnije imati presudan utjecaj na sva zbivanja na tom prostoru. Odlukom je nadalje predviđen zakonodavni i upravni okvir za djelovanje tijela vlasti na dotičnom području. Istarski okružni narodni odbor je predstavljao svojevrsnu vladu pod okriljem Vojne uprave Jugoslavenske armije.

Pokrajinske i vojne vlasti donijele su ovu Odluku naprečac, ne vodeći dovoljno računa o bitnim povijesnim, gospodarskim i prostornim okolnostima. Ovom početnom podjelom Istarskog okružja, koja se očitovala u spomenutoj Odluci, preko područja Pirana i njegovog zaleđa po prvi je puta povučena granica koja ga je prerezala na dva dijela – koparski kotar s gradovima Koprom, Izolom i Piranom te bujski kotar sastavljen od Novigrada, Umaga i katastarskih općina Savudrija i Kaštel. Ova podjela ostala je na snazi i nakon ukidanja Slobodnog teritorija Trsta i pripajanja tog čitavog područja bivšoj Jugoslaviji 1954. godine. Nova podjela rukovodila se granicom iz 1947. godine, pri čemu nitko nije ni pokušao opravdati i ocijeniti primjerenost ili ispravnost ovakvog razgraničenja. Ovakvim odlukama koje su vlasti donosile nakon 1947. godine Slovenija je lišena povijesnog zaleđa slovenske Općine Piran, koje je do tada oduvijek pripadalo slovenskoj Istri odnosno Piranu kao tadašnjoj političkoj i upravnoj jedinici te obuhvaćalo ne samo katastarsku općinu Sečovje, već i katastarske općine Savudrija i Kaštel. Katastarska općina Sečovje tako je ostala pod Piranom unutar Kotara Kopar, dočim su katastarske općine Savudrija i Kaštel prebačene u Kotar Buje (Zemljovid C – Prilog 3).

Tako je 1. rujna 1947. jedinstvena općina Piran podijeljena na dva kotara koji su kasnije potpali pod nadležnost dviju različitih republika/država. Zatim je pravnim aktima koji su uslijedili uspostavljena sudbena vlast, pri čemu je zemljišnoknjižna služba postala dio sudstva. Zemljišne knjige katastarskih općina Savudrija i Kaštel službeno su prenesene sa suda u Piranu na sud u Bujama, ali ne i zemljišna knjiga za dio katastarske općine Sečovje južno od rijeke Dragonje.

Sudbeni okvir je postavljen Odlukom o uređenju narodnih sudova Istarskog okružja (Službeni list Istarskog okružnog narodnog odbora, br. 1/47 – Prilog 4). Člankom 10. Odluke određuje se područje sudbene nadležnosti Kotarskog suda u Piranu i utvrđuje se da sud djeluje isključivo “sjeverno od rijeke Dragonje”. To na prvi pogled možda i ne ide u prilog slovenskim argumentima. No, istim se člankom ne predviđa promjena područja sudbene nadležnosti suda u Bujama, koje – shodno tome – nije prošireno na prostor južno od rijeke Dragonje. Namjesto toga, u članku 10. se izrijekom navodi da “Kotarski sud u Bujama djeluje na svom sadašnjem području nadležnosti”.

Stanovnici naselja Mlini (Sv. Odorik) nisu bili zadovoljni ovakvim rješenjima. U Zapisniku s pete redovne sjednice Istarskog okružnog narodnog odbora od 29. lipnja 1948. (Službeni list Istarskog okružnog narodnog odbora, br. 6/48 – Prilog 5) navodi se da je Istarski okružni narodni odbor od stanovnika naselja Mlini (Sv. Odorik) zaprimio zahtjev da im se dopusti odvajanje od Mjesne zajednice Kaštel i pripajanje Mjesnoj zajednici Sečovje, kojoj “pripadaju gospodarski i kulturno”. Istarski okružni narodni odbor je jednoglasno prihvatio taj zahtjev, uslijed čega je preinačeno oko 200 metara granice katastarske općine Kaštel. Granica katastarske općine Sečovje preinačena je južno od rijeke Dragonje, duž čitave građevinske zone u naselju Mlini (današnje naselje Škrile – Prilog 6).

Što se tiče naselja Bužin, treba spomenuti Zapisnik s osmog redovnog zasjedanja Istarskog okružnog narodnog odbora (Službeni list Vojne uprave jugoslavenske zone u Slobodnom teritoriju Trsta i Istarskog okružnog narodnog odbora, br. 1/1950 – Prilog 7), kojim se utvrđuje da se dio naselja Bužin s kućnim brojevima 1019 i 1020, koji pripada Mjesnoj zajednici Kaštel, pripaja dijelu naselja Bužin koji pripada Mjesnoj zajednici Sečovje u Kotaru Kopar (zemljovid – Prilog 8).

Spomenuto je rješenje naišlo na neslaganje, što je vidljivo i iz Memoranduma Narodnog odbora Općine Piran u kojem se zahtijeva vraćanje savudrijskog dijela u područje općine u skladu sa starom granicom (Prilog 9). U tom se dokumentu ističe stoljetna pripadnost dviju katastarskih općina Općini Piran i traži se opetovana uspostava stare granice Općine Piran na Savudrijskom rtu. Iz dokumenta je očito i da su dva veća komada zemlje “na kraju Savudrijskog rta i južno od Sečovja na lijevoj obali rijeke Dragonje” pripadali Općini Piran.

Akti koji se odnose na to područje uključuju i Odluku Istarskog okružnog narodnog odbora od 25. travnja 1952. o podjeli Istarskog okružja na kotare i općine (Službeni list Istarskog okružnog narodnog odbora, br. 6/52 – Prilog 10). Možda će se činiti da ova odluka ide u prilog Hrvatskoj jer se u njoj navodi da je naselje Mlini uključeno u Općinu Sečovje, dočim su Bužin i Škudelini dio Općine Buje. Međutim, tu valja povesti računa o tumačenju Zavoda za statistiku, koji je dvije godine kasnije objavio odrednice naselja Mlini (1954. godine).

Godine 1954., ljubljanski Zavod za statistiku je objavio podatke o površini i stanovništvu svih općina i naselja u Sloveniji (Prilog 11). Mlini (137 stanovnika), uključujući zaselak Mline (na desnoj i lijevoj obali rijeke Dragonje) te Bužin, Kanedo i Odorik (37 stanovnika) koji se nalaze na lijevoj obali rijeke Dragonje, navedeni su kao dio Općine Sečovje. Općina Sečovje je, tako, obuhvaćala Mline na desnoj obali rijeke Dragonje kao i Mline na lijevoj obali, koji su danas poznati kao Škrile.

U studenom te iste godine (1954.), Slovenija je donijela Zakon o proširenju primjene Ustava, zakona i drugih propisa na područja Kopra (Službeni list SRS, br. 43/54 – Prilog 12) (Zemljovid C – Prilog 13), u kojem se izrijekom spominje Kotar Kopar. Godine 1955., Slovenija je donijela Zakon o područjima okruga i općina (Službeni list SRS, br. 24/55 – Prilog 14), kojim se utvrđuje koje katastarske općine pripadaju zemljopisnom prostoru Slovenije. Čitava katastarska općina Sečovje, uključujući naselja uz rijeku Dragonju, navedena je kao dio Slovenije. To rješenje nitko nije osporavao sve do slovenskog osamostaljenja, što je očito iz zemljišne knjige katastarske općine Sečovje, koja je ostala i čitavo se vrijeme vodi na sudu u Piranu.

Slična odredba je sadržana i u slovenskom Zakonu o postupku utvrđivanja, spajanja ili promjene područja općina i o područjima općina iz 1980. godine (Službeni list SRS, br. 28/80 – Prilog 12), kojim je cijela katastarska općina Sečovje (zaseci Mlini, Škudelini, Bužin i Škrile) uključena u tadašnji teritorij Slovenije (Prilog 15).

Slovenska suverenost i nadležnost

Slovensko provođenje nadležnosti na ovom području dokazuju brojni opći i pojedinačni akti i drugi dokazi.

1. Zemljišne knjige

Slovenija je vodila zemljišnu knjigu za ovo područje prije (i nakon) 25. lipnja 1991. godine. Zemljišnu knjigu čitave katastarske općine Sečovje (uključujući 113 hektara na lijevoj obali rijeke Dragonje) vodio je i dalje je vodi nadležni sud u Piranu, što je, primjerice, vidljivo iz:

- Izvatka br. 385 iz zemljišne knjige katastarske općine Sečovje (Prilog 16), koji pokazuje da je u List A upisana nova nekretnina kao imovina u društvenom vlasništvu, kojom se koristi Rižanski vodovod Koper na zemljišnim česticama br. 6280 i 6281 u katastarskoj općini Sečovje južno od rijeke Dragonje (tj. vodocrpilišta Bužin-Gabrijeli) na temelju zapisnika od 24. veljače 1968. s ispitivanja vezanog uz otvaranje nove zemljišne knjige za katastarsku općinu Sečovje; i

- Rješenje Temelnog suda u Kopru od 24. ožujka 1983. godine, kojim se dopušta upis nekretnine u vlasništvu stranke iz Bužina br. 68, za koju je otvoren novi zemljišnoknjižni uložak u sečovljanskoj (tj. slovenskoj) katastarskoj općini (Prilog 17).

Hrvatska je pokrenula postupak za otvaranje svoje vlastite zemljišne knjige za ovo područje tek 1992. godine, što se može vidjeti iz Dopisa br. sl/92 Upravnog tajništva Općine Piran od 10. listopada 1992. (Prilog 18), koji pokazuje da je Hrvatska tek 1992. pokrenula postupak na Općinskom sudu u Bujama radi otvaranja zemljišne knjige katastarske općine Kaštel, koja bi obuhvaćala i područja koja pripadaju katastarskoj općini Sečovje.

2. Pitanja izmjere zemljišta

Čitavo područje (113 hektara) južno od rijeke Dragonje, koje je dio katastarske općine Sečovje, spada u katastar Republike Slovenije. Slovenija je za to područje

vodila katastarsku evidenciju i zemljišne knjige prije 25. lipnja 1991. godine, a vodi ih i dan danas. Nakon pripajanja Zone B Slobodnog teritorija Trsta Jugoslaviji (27. listopada 1954.), Slovenija je u svoj teritorij uključila čitavu katastarsku općinu Sečovje, uključujući 113 hektara zemlje na lijevoj obali rijeke Dragonje.

Slovenske i hrvatske geodetske i kartografske službe južnom granicom katastarske općine Sečovje oduvijek su neprijeporno smatrale granicu između dviju republika. Svako bi drugo stajalište iziskivalo provedbu postupaka za promjenu granica između dviju republika u slučaju njihovog međusobnog spora, kao što je predviđeno člankom 11. jugoslavenske Uredbe o katastru zemljišta (Službeni list Federativne Narodne Republike Jugoslavije, br. 43/53, 23/56 – Prilog 19). Ti se postupci na ovom području nisu nikada provodili, što dokazuje da do 1991. Hrvatska svojim teritorijem nije smatrala ni katastarsku općinu Sečovje niti bilo koji od njenih dijelova. S druge strane, Slovenija je to zemljište svih tih godina, pa tako i 25. lipnja 1991., smatrala svojim državnim teritorijem.

3. Vodovod

Na ovom se području nalazi važan izvor pitke vode (vodocrpilišta Bužin i Gabrijeli). Iz tog se izvora osigurava vodoopskrba stanovnika Slovenije i svi postupci vezani uz njegovo iskorištavanje provode se u Sloveniji. Vodocrpilište je povezano s vodospremom smještenom na brijegu u blizini Kanede (Gabrijela).

Općina Piran izdala je suglasnost za korištenje zemljišta i građevinsku dozvolu za izgradnju objekata i polaganje cjevovoda za dva vodocrpilišta (Bužin i Gabrijeli) koja se nalaze na predmetnom području. Te su se isprave odnosile na područje smješteno u katastarskoj općini Sečovje, na zemljišnim česticama br. 6280 i 6281 (Prilog 20 i 21).

26. listopada 1962. godine, Narodni odbor Općine Piran donio je odluku (Prilog 22) da se Rižanskom vodovodu “dodijeli zemljište za gradnju magistralnog vodovoda od Sečovja do glavne vodospreme iznad Portoroža u dužini od 8.500 m”. Taj se vodovod opskrbljuje vodom iz vodocrpilišta Bužin i Gabrijeli koja se nalaze južno od rijeke Dragonje. Iz navedenog je očito da granica između Slovenije i Hrvatske nije prolazila rijekom Dragonjom.

Isto je tijelo Rižanskom vodovodu izdalo još dvije građevinske dozvole. To su građevinska dozvola od 12. ožujka 1963. (Prilog 23), kojom se Rižanskom vodovodu-Kopar dopušta izvođenje prve faze radova na polaganju vodovoda Sečovje-Portorož, i građevinska dozvola od 3. kolovoza 1963. (Prilog 24), kojom se Rižanskom vodovodu-Kopar dopušta izvođenje druge faze radova na polaganju vodovoda Sečovje-Portorož.

Izvadak br. 385 iz zemljišne knjige katastarske općine Sečovje pokazuje da je u List A upisana nova nekretnina kao imovina u društvenom vlasništvu kojom se koristi Rižanski vodovod Koper na zemljišnim česticama br. 6280 i 6281 u katastarskoj općini Sečovje južno od rijeke Dragonje (tj. vodocrpilišta Bužin-Gabrijeli) na temelju zapisnika od 24. veljače 1968. s ispitivanja vezanog uz otvaranje nove zemljišne knjige za katastarsku općinu Sečovje.

4. Ribolov

Činjenicu da ovo područje pripada Sloveniji dodatno dokazuju ribolovni propisi koji su detaljnije opisani u poglavlju o Piranskom zaljevu. Stoga ćemo se ovdje osvrnuti samo na najvažnije od njih.

Slovenskom uredbom o određivanju ribolovnih područja i ribolovnih zona (Službeni list NRS, br. 17/1959 – Prilog 25) utvrđuje se da koparske ribolovne zone obuhvaćaju i čitavu rijeku Dragonju, sve do njenog istjecišta u more. Iz navedenog je očito da granica između Slovenije i Hrvatske nije mogla prolaziti rijekom Dragonjom.

Još jedan važan akt je Uredba o morskom ribolovu koju je 11. prosinca 1987. donijela Zajednica obalnih općina Kopra (Primorske novice br. 42 od 11. prosinca 1987. – Prilog 26). Iz Uredbe je vidljivo da Ribolovni rezervat u Portoroškom zaljevu obuhvaća područje omeđeno crtom koja povezuje skladište soli Monfort u Portorožu i napušteni kamenolom u Kanegri na Savudrijskom rtu. Rezervat obuhvaća i čitavo područje sečovljanskih solana.

Znakovita je i Promemorija s neslužbenog sastanka o ribolovu u Tršćanskom zaljevu između izaslanstva SFRJ i izaslanstva Furlanije-Julijske krajine, održanog 23. prosinca 1980. godine (Prilog 27), jer daje jasno do znanja da je o ribolovnoj djelatnosti jugoslavenskih ribara u Tršćanskom zaljevu pregovaralo slovensko izaslanstvo.

5. Solane

Činjenica da ovo područje pripada Sloveniji očita je i iz propisa o solarstvu. To je područje također detaljnije opisano u poglavlju o Piranskom zaljevu, tako da ćemo ovdje samo ukratko ponoviti kako je tim prostorom gospodarila Općina Piran, koja je bila nadležna za zaštitu okoliša i spomenika kulture te je u jednom dijelu područja proglasila i Park prirode Sečovljanske solane.

Uredbom o proglašenju Parka prirode Sečovljanske solane, koju je Općina Piran donijela 26. siječnja 1990. (Primorske novice br. 5 od 26. siječnja 1990. – Prilog 28), utvrđuje se da Park prirode Sečovljanske solane obuhvaća i područje starih solana južno od rijeke Dragonje.

Svi postupci vezani uz proglašenje Parka prirode Sečovje (solane) oduvijek su vođeni u Sloveniji.

6. Granični prijelaz Plovanije

Nekoliko dana prije 25. lipnja 1991., Slovenije je počela s gradnjom graničnog prijelaza u naselju Mlini, na području svoje katastarske općine Sečovje, južno od rijeke Dragonje. Hrvatska je negodovala zbog gradnje graničnog prijelaza na tom mjestu. Tijekom burnih vremena stjecanja neovisnosti, Slovenija je obustavila gradnju graničnog prijelaza na dotičnom mjestu ne bi li sačuvala prijateljske odnose između dviju zemalja. Valja imati na umu da je Slovenija bila suočena s mogućnošću oružanog sukoba s Jugoslavenskom armijom. Slovenija je nakon 25. lipnja 1991.

svejednako izgradila privremeni granični prijelaz u Mlinima, oko 150 metara sjeverno od rijeke Dragonje.

Premda je Hrvatska negodovala zbog gradnje slovenskog graničnog prijelaza jer je navodno bilo sporno kojoj zemlji pripada mjesto gdje se trebao graditi, upravo je na tom mjestu nastavila s pripremom terena i izgradnjom svog najvećeg graničnog prijelaza u tom dijelu Istre, unatoč stalnim slovenskim prosvjedima.

Hrvatski granični prijelaz je u cijelosti izgrađen na teritoriju Slovenija, a dio zemljišta na kojem se nalazi pripada Općini Piran.

Hrvatski odgovori na neprestane i glasne slovenske prosvjede u prvoj polovici devedesetih godina svodili su se na tvrdnju da je dotični objekt tek privremene naravi i da se graničnim prijelazom Plovanija (kako ga je nazvala hrvatska strana) ne prejudicira utvrđivanje granice na tom području te da se zadržava *status quo* (Prilog 29).

To je jasno i iz pisma od 18. svibnja 1994. godine, koje je predsjednik hrvatske Vlade Nikica Valentić uputio predsjedniku slovenske Vlade Janezu Drnovšku. Iz dopisa se odista da zaključiti kako je granični prijelaz Plovanija bio tek privremene naravi i ne prejudicira certu granice. Premijer Valentić izriekom navodi kako se "navedene konstrukcije mogu ukloniti u roku od pet dana". Sve to dokazuje da hrvatska strana dotično područje nije smatrala hrvatskim teritorijem (inače predsjednik Vlade Valentić ne bi uputio spomenuti dopis – Prilog 30).

Sličan je navod sadržan i u Noti hrvatskog Ministarstva vanjskih poslova br. 10094-94/OKR od 28. svibnja 1994. godine (Prilog 31): "...Poduzeti radovi imaju za jedinu svrhu privremeno uređenje graničnog prijelaza bez ikakve namjere prejudiciranja budućeg utvrđenja granične crte što je predmet pregovora između predstavnika dviju država." Hrvatska strana u istoj noti također predlaže da bi se predstavnici dviju zemalja trebali sastati čim je prije moguće ne bi li raspravili otvorena pitanja vezana uz granični prijelaz Sečovje-Plovanija.

Podrobniji podaci i slijed događaja sadržani su u priloženim Podacima o gradnji graničnog prijelaza Sečovje-Plovanija (Prilog 29).

7. Stanovništvo i obrazovanje

Činjenica da ovo područje pripada Sloveniji jasno se očituje i u popisima stanovništva i statističkim podacima koje su prikupile kako slovenska, tako i jugoslavenska nadležna tijela. Prema popisu stanovništva što ga je Savezni zavod za statistiku FNRJ proveo 31. ožujka 1961. godine, zaselak Mlini dio je naselja Sečovje (Prilog 32). Sličan se zaključak može izvući popisa kućnih brojeva iz 1949. godine (Prilog 33), iz kojeg je vidljivo kako zaselci Mlini i Bužin pripadaju Mjesnoj zajednici Sečovje.

Djeca iz ova tri naselja oduvijek su pohađala slovenske škole ili škole za pripadnike talijanske manjine u Sloveniji, što potvrđuje i dopis br. 23/99 Osnovne škole Vincenzo de Castro od 20. siječnja 1999. (Prilog 34), koji sadrži popis učenika iz Mlina koji su školske godine 1990./91. pohađali tu područnu školu u Sečovju (tj. u

Sloveniji). To dokazuje da su učenici s područja južno od rijeke Dragonje pohađali školu u Sloveniji.

8. Uređenje toka rijeke Dragonje

Slovenija je prije 25. lipnja 1991. donijela nekoliko općih i pojedinačnih pravnih akata koji se odnose na čitavu rijeku Dragonju, uključujući njeno ušće. To je vidljivo i iz nekih hrvatskih dokumenata.

Zbog neprestanih poplavnih djelovanja, Narodni odbor Kotara Kopar je poslije 1950. na čitavom ravničarskom području duž rijeke Dragonje pokrenuo melioracijske radove koji su nastavljeni i tijekom narednih godina. Te je zahvate uvijek financirala slovenska strana, a izvođači su birani putem javnih nadmetanja.

Koparski kotar je financirao sve melioracijske radove na rijeci Dragonji i uz obje njene obale, što potvrđuje dopis Sekretarijata za privredne i komunalne poslove iz 1954. godine, upućen Privrednom savjetu Narodnog odbora Kotara Kopar u vezi s uređenjem toka rijeke Dragonje (Prilog 35). Iz dopisa je očito kako je melioracijske zahvate na rijeci Dragonji obavljala slovenska strana (što pokazuje da granica nije prolazila sredinom rijeke Dragonje).

Stajalište Republike Hrvatske

Hrvatska je ustrajna u svojoj tvrdnji da ovo čitavo područje površine 113 hektara južno od rijeke Dragonje predstavlja njen državni teritorij te da je na njemu provodila svoju suverenost i nadležnost kako prije, tako i nakon 25. lipnja 1991.

Nadalje, Hrvatska tvrdi da je podjela Općina Piran na dva dijela dovela i do odvajanja dijela katastarske općine Sečovje, zajedno s gore spomenutim naseljima, od Općine Piran i njegovog pripajanja Općini (i Kotaru) Buje. Hrvatska svoje stajalište temelji na ranije spomenutoj odluci o uspostavi dvaju kotara (Kopar i Buje) te na Odluci o uređenju sudova Istarskog okružja (Službeni list Istarskog okružnog narodnog odbora br. 1/I, 1. rujna 1947. – Prilog 36), koja u svom članku 10. izrijekom utvrđuje područje nadležnosti piranskog suda, koja treba biti desno od rijeke Dragonje. Ta se formulacija opetovano javlja na nekoliko mjesta. Na početku su u Hrvatskoj čak tvrdili da se to odnosi na rijeku Staru Dragonju, a ne na kanal sv. Odorika. Nakon 1947. i, konačno, poslije 1956., Hrvatska je stanovnike naselja Škudelini i Bužin uključila u Kotar Buje. Hrvatska je donijela i druge jednostrane mjere (uvrštenje u popis stanovnika Hrvatske; pokušaji provođenja njenog poreznog i, djelomice, pravosudnog sustava) za vrijeme bivše zajedničke države ne bi li svoj teritorij proširila na ovo područje. Kao što je već navedeno, stanovnici naselja Škudelini i Bužin su se usprotivili tim težnjama. Godine 1948., stanovnici zaselka Mlini (na južnoj obali rijeke Dragonje) zatražili su od "vlade" Slobodnog teritorija Trsta (Istarskog okružnog narodnog odbora) da im se dopusti odvajanje od Mjesne zajednice Kaštel i pripajanje Mjesnoj zajednici Sečovje (koparski kotar). S istim su zahtjevom pred spomenuto tijelo 1949. izišli i stanovnici zaselka Bužin. Istarski okružni narodni odbor u Koprju jednodušno je prihvatio oba zahtjeva.

Hrvatska poduzima brojne jednostrane mjere ne bi li potvrdila svoju izvršnu vlast na dotičnom području i tako prejudicirala buduću crtu granice između dviju država na

tom prostoru. Suprotno načelu poštivanja stanja na dan 25. lipnja 1991. godine, Hrvatska je policija "zaposjela" taj dio slovenskog teritorija neposredno nakon osamostaljenja. Osim južne granice, koja je sa slovenskog gledišta povijesno nepravedna, Hrvatska je nakon osamostaljenja neopravdano i prisilno proširila svoju izvršnu vlast na daljnjih 113 hektara tla koje je sastavni dio državnog teritorija Republike Slovenije.

Hrvatska je izgradila ceste prema zaleđu bez slovenske suglasnosti, kao što je i preusmjerila opskrbu strujom sa slovenske na hrvatsku mrežu, prespojila telefonske priključke sa slovenske mreže na hrvatsku i počela provoditi upravni nadzor nad stanovništvom i dotičnim područjem. Godine 1992. pokrenula je postupak radi uspostave svog vlastitog katastra i zemljišne knjige za ovo područje. Pri opravdavanju svog stajališta, Hrvatska dakako propušta spomenuti činjenicu da je 1993. jednostrano i protupravno otvorila svoju zemljišnu knjigu nezakonitim prepisivanjem iz slovenskog katastra. Hrvatska je, nadalje, nezakonito izgradila granični prijelaz Plovanija na slovenskom teritoriju južno od rijeke Dragonje, pri čemu je gradnju nastavila i dovršila unatoč stalnim slovenskim prosvjedima (vidi točku 6.).

Ono što je u pozadini svih ovih jednostranih činova jest nastojanje Hrvatske da nezakonito stekne ovaj dio slovenskog teritorija (unatoč stalnim slovenskim prosvjedima). Hrvatska ne mari za slovenske prosvjede kao ni za pozive na mirno i dogovorno rješavanje pitanja ovog područja, koje je Hrvatska proglasila spornim.

Čak i brojni hrvatski akti dokazuju da su stajališta Hrvatske neutemeljena (i da to područje pripada Sloveniji).

Jedan od najvažnijih i najznakovitijih hrvatskih akata su Izmjene i dopune Zakona o podjeli Narodne Republike Hrvatske na kotare, gradove i općine iz 1954. godine (Narodne novine br. 53/54 – Prilog 37), u kojima se u dijelu posvećenom sastavu Općine Buje ne spominju tri gore navedena naselja.

Godine 1955. u Hrvatskoj je objavljen Zakon o područjima gradova i općina (Narodne novine br. 36/55 – Prilog 38), u kojem se navodi da se Kotar Pula sastoji od Općine Buje i još nekoliko naselja koja, međutim, ne uključuju Plovaniju (tj. naselje ponad doline Dragonje, koje – prema Hrvatskoj – obuhvaća i naselja i granični prijelaz u blizini Sečovja) niti bilo koje od tri predmetna naselja.

Hrvatska ta tri naselja nije smatrala dijelom hrvatske Općine Buje čak ni nakon proglašenja svoje neovisnosti (tj. nakon 25. lipnja 1991.). To je jasno vidljivo i iz hrvatskog Zakona o područjima županija, gradova i općina iz 1992. godine (Narodne novine br. 90/92 – Prilog 39). Isto se da zaključiti i iz sljedećih akata i dokumenata hrvatskih državnih ili lokalnih vlasti:

- Rješenje općinskog suda u Bujama br. Z-260/66 od 9. travnja 1968. godine (Prilog 40), koje ukazuje na to da je zemljišna čestica br. 1931/1 "Kuća i štala Bužin" smještena na području nadležnosti suda u Piranu, tj. u katastarskoj općini Piran (kasnije katastarskoj općini Sečovje), a ne u katastarskoj općini Kaštel;

- Suglasnost Općine Buje br. 01/2-1105/1978 od 8. lipnja 1978. godine (Prilog 41), kojom Skupština općine Buje prihvaća granice slovenskog Ribolovnog rezervata duž ušća rijeke Dragonje, čime je hrvatska strana službeno priznala cjelovitost Ribolovnog rezervata pod nadležnošću Općine Piran.

- Još jedan iznimno važan akt je hrvatska Uredba o kategorizaciji vodotoka od 21. travnja 1981. godine (Narodne novine br. 15/81 – Prilog 42), kojom se određuju mjerila za kategorizaciju hrvatskih rijeka. Popis ne uključuje rijeku Dragonju. Granica između dvije republike, dakle, nije prolazila sredinom rijeke Dragonje jer se ta rijeka u rečenom hrvatskom propisu čak ni ne spominje.

- Godine 1991. čak je i jedno hrvatsko ministarstvo (konkretno, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva Republike Hrvatske) u Izvješću o provedbi jugoslavenskog Nacionalnog programa praćenja zagađenja Jadranskog mora za 1990. (Prilog 43) izričito navelo da su pratili izvore zagađenja na području Slovenskog primorja od Kopra do Savudrije i da je "zagađanje praćeno duž obale Slovenskog primorja, uključujući i priobalne vode od Debelog rtića do Rta Savudrija". U dijelu koji se odnosi na područje Slovenskog primorja također se izričito spominju rijeka Dragonja i njeno ušće. Tako je još i na razini SFRJ (nacionalni program!) utvrđeno da područje Slovenskog primorja obuhvaća čitavu rijeku Dragonju i njeno istjecište u more, što znači da granica između Slovenije i Hrvatske nije mogla prolaziti rijekom Dragonjom.

Zaključak

Iz navedenih je razloga vidljivo da je ustrajanje Slovenije na tome da područje do južne granice na lijevoj obali rijeke Dragonje u katastarskoj općini Sečovje pripada upravo njoj razumljivo te da je to jedino prihvatljivo rješenje.

Istaknimo na kraju da pri rješavanju pitanja slovensko-hrvatske granice treba poštivati načelo pravičnosti te da u obzir treba uzeti neprijepornu povijesnu činjenicu da je Općina Piran bila podijeljena na dva dijela slijedom uspostave Slobodnog teritorija Trsta. Tu činjenicu valja jasno iznijeti na vidjelo u svjetlu moralnog duga Hrvatske prema Sloveniji, koji proistječe iz "cijene" koju su za konačno rješenje pitanja jugoslavensko-talijanske granice u korist Hrvatske trebali platiti oni Slovenci koji su ostali u Italiji, a posljedično i Slovenija. Ta se "cijena" spominje i u Preambuli Odluke o prihvaćanju sporazuma sadržanog u Memorandumu o suglasnosti između Vlada Italije, Ujedinjenog Kraljevstva, Sjedinjenih Američkih Država i Jugoslavije u vezi sa Slobodnim teritorijem Trsta (Službeni list FNRJ, br. 43/53), gdje točka 3. glasi: "...opažajući sa žaljenjem da neki od naših sunarodnjaka ipak ostaju izvan granica FNRJ..."

SNEŽNIK

Uvod

Podno Snežnika u pravcu istoka, nalazi se šumsko područje površine 70 hektara koje je pripadalo mađarskom dijelu Austrougarske Monarhije kao dio zemljišne čestice 5029/1 u katastarskoj općini Prezid, a samim time i Hrvatskoj do godine 1920. Prema odredbama Rapalskog ugovora koji su 1920. sklopile Italija i Jugoslavija, katastarska općina Prezid je pripojena Italiji kao sastavni dio katastarske općine Snežnik, točnije, kao zemljišna čestica broj 1956.

Riječ je o sedam šumskih zemljišnih čestica, pri čemu je čestica br. 1956 u katastarskoj općini Leskova dolina najveća (ostale su čestice br. 1972, 1973, 1974, 1975, 1979 i 1981 – zemljovid u Prilogu 1). Rješavanje ovog pitanja ne tiče se toliko života stanovništva uz granicu, barem ne u mjeri u kojoj je to slučaj kod drugih spornih pitanja granice, koliko se tiče gospodarskog iskorištavanja šuma. Unatoč činjenici da se navedena čestica neprijeporno nalazi na području Slovenije, predmetnim česticama od 1950. gospodare razne šumarske službe iz Hrvatske na temelju desetgodišnjih šumogospodarskih planova. Hrvati su obavljaju sječu stabala jednom u deset godina, osim 1990. i 1993. kada su sjekli dva puta. Nakon 1993. godine, sječa stabala morala je biti zaustavljena (vidi u nastavku). Do tog vremena, iz spomenutih je šuma otpremljeno između 20.000 i 25.000 prostornih metara crnogoričnog drva.

Predmetne zemljišne čestice su upisane i u slovenske i u hrvatske zemljišne knjige. Hrvatska zemljišna knjiga uključuje zemljišnu česticu br. 5029 u katastarskoj općini Prezid.

Što se tiče crte granice, područje je pripadalo mađarskom dijelu Austrougarske Monarhije kao dio čestice 5029/1 u katastarskoj općini Prezid, a samim time i Hrvatskoj do godine 1920. Prema odredbama Rapalskog ugovora između Italije i Jugoslavije iz 1920. godine, dio katastarske općine Prezid pripojen je Italiji kao sastavni dio katastarske općine Snežnik, točnije, kao katastarska čestica br. 1956. Nakon Drugog svjetskog rata, (bivša) talijanska pokrajina Julijska krajina podijeljena je na dvije vojne zone (A i B). Godine 1947., zona B (i dio zone A) – Primorska pokrajina s Istrom bez Trsta – pripojena je Jugoslaviji i potom podijeljena između Slovenije i Hrvatske. Slovenija je dobila Primorsku pokrajinu i slovensku Istru. Granica je određena prema granicama katastarskih općina. Među pripojenim katastarskim općinama bila je i čitava katastarska općina Snežnik koja je obuhvaćala gore spomenute zemljišne čestice. Hrvatska je pripojila dio bivše zone B koji joj je pripao (Istra, Gorski Kotar, Rijeka, otoci itd.) bez izričitog spominjanja promjene granica između katastarskih općina Snežnik i Prezid.

Istočne granice katastarske općine Snežnik ostale su nepromijenjene nakon kapitulacije kako Italije, tako i Njemačke, te su nakon 1945. postale granicom između Republike Slovenije i Hrvatske.

Slovenije ustraje na tome da joj je nakon 1947. godine, u sklopu Jugoslavije, dodijeljeno područje bivše zone B, uključujući čitav prostor katastarske općine Snežnik (tj. cijela Primorska i dio Istre, dočim je ostatak Istre – unatoč prisutnosti slovenskog življa i djelomičnoj povijesnoj pripadnosti Sloveniji – dodijeljen Hrvatskoj).

Na spomenutim zemljišnim česticama Slovenija je vršila nadležnost, provodila postupke nacionalizacije, ubirala poreze itd. Izvadak sa zemljišnoknjižnim podacima o česticama u doba nacionalizacije u Općini Ilirska Bistrica od 18. svibnja 1993. godine (Prilog 2) jasno pokazuje da su dotične zemljišne čestice upisane pod katastarskom općinom Snežnik i, shodno tome, pripadaju slovenskom teritoriju. Denacionalizacijski postupci se također provode u Sloveniji. Tako je godine 1993. bivši vlasnik tih čestica podnio zahtjev za povrat imovine Općini Ilirska Bistrica.

Povijesna pozadina

a) Crta granice na Snežniku kroz povijest

Usljed stalnih sukoba koje su pripadnici plemstva iz Čabra i Ilirske Bistrice vodili oko granica svojih posjeda u šumama Snežnika, godine 1860./61. određena je granica između Karniole i Hrvatske (Astrougarske). Zemljišna čestica br. 5029 u cijelosti se nalazila na ugarskoj (hrvatskoj) strani. No, sukobi između snežničkog i čabarskog plemstva su se nastavili. Godine 1906., snežnički je veleposjed čitavu crtu šumske granice između Klanske police i Berinšćeka označio novim kamenima međašima. Čabarska strana time nije zadovoljna, tako da su sljedeće godine, tj. 1907. uslijedili sukobi oko granice. No, zahvaljujući tadašnjem okružnom poglavaru u Logatcu, sukob je ubrzo riješen u korist Karniole. Šumska granica između Karniole i Hrvatske u snežničkim šumama konačno je utvrđena 1913. godine. Imenovano je posebno miješano austrougarsko državno povjerenstvo za zadaćom određivanja crte granice na terenu i njenog označavanja kamenima međašima. Čestica br. 5029 pripala je ugarskoj (hrvatskoj) strani.

Nakon Prvog svjetskog rata, dio granice između Karniole i Hrvatske, koji je utvrđen prema sporazumu iz 1913. godine, poslužio je kao osnova za rapalsku podjelu između Italije te Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Otada je dio te granice predstavljao administrativnu podjelu između slovenskog i hrvatskog teritorija u novonastaloj Jugoslaviji. Prema Rapalskom ugovoru, predmetna parcela je podijeljena na dva dijela: veći je ostao u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i postao zemljišna čestica br. 5029/I u sklopu katastarske općine Prezid, dočim je manji dio (66 hektara) politički i katastarski pripojen Italiji. Uključen je u katastarsku općinu Snežnik (Monte Nevoso) te je kao zemljišna čestice dobio novi broj 1956 i novu istočnu granicu katastarske općine Snežnik (Prilog 3). Politička granica između Italije i Jugoslavije tako je išla istočnom granicom katastarske općine Snežnik. To je razgraničenje i dan danas vidljivo na terenu, a postoji i cjelovita jugoslavenska dokumentacija o rasporedu kamena međaša duž granice. Hrvatska tu dokumentaciju ne osporava.

Dakle, područje je do 1920. pripadalo Hrvatskoj odnosno mađarskom dijelu Austrougarske Monarhije kao zemljišna čestica br. 5029 u sklopu katastarske općine

Prezid. Prema odredbama Rapalskog ugovora između Italije i Jugoslavije, dio katastarske općine Prezid je pripojen Italiji kao sastavni dio katastarske općine Snežnik, točnije, kao zemljišna čestica br. 1956. Kasnije je to zemljište pripalo Sloveniji.

Godine 1929., kada je područje Kraljevine Jugoslavije podijeljeno na banovine, a slovenski politički okruzi Črnomelj i Metlika su nakratko uključeni u hrvatsku Savsku banovinu, Dravska banovina sa sjedištem u Ljubljani je kao naknadu dobila bivši hrvatski politički okrug Čabar. To je stanje bilo na snazi do 1931. godine, kada je Čabar ponovno uključen u Savsku banovinu, a Bela Krajina vraćena Dravskoj banovini.

20. lipnja 1945. godine, maršal Josip Broz Tito i maršal R. Alexander su posredstvom svojih zamjenika sklopili dogovor o uspostavi posebne vlasti za čitavo područje bivše Julijske krajine koja je nakon Drugog svjetskog rata oduzeta Kraljevini Italiji (Prilog 4). Čitavo je područje podijeljeno na zonu A (oko Trsta i Venecije) i zonu B koja je kasnije pripala Jugoslaviji odnosno Sloveniji i Hrvatskoj kao Slovensko primorje s Istrom. U kolovozu 1947. potpisan je mirovni sporazum s Italijom i tako je bivša Julijska krajina pripala Jugoslaviji.

U rujnu 1947. godine, Predsjedništvo Narodne skupštine Narodne Republike Slovenije donijelo je uredbu kojom se primjena akata Narodne Republike Slovenije proširuje na područje pripojeno Sloveniji sukladno mirovnom ugovoru s Italijom. U uredbi su sadržane sljedeće formulacije: "...budući da ovo područje pripada Narodnoj Republici Sloveniji..."; i potom u članku 3.: "...Vlada je ovlaštena odrediti kada počinju teći rokovi predviđeni zakonom..." (Prilog 5).

Vlada Narodne Republike Slovenije je uredbom iz studenoga 1947. (Prilog 6) odredila početak primjene uvjeta utvrđenih propisima Narodne Republike Slovenije koji su se primjenjivali na području pripojenom Sloveniji sukladno mirovnom ugovoru s Italijom. Iz teksta je vidljivo da je primjena propisa proširena na čitavo područje bivše zone B koje je pripalo Sloveniji. To ukazuje na to da je cijelo područje zone B sjeverno od hrvatske granice u Istri pripojeno Sloveniji.

Gore navedenom uredbom uvedena je i poljoprivredna reforma na pripojenom području, a kasnije i nacionalizacija predmetnih zemljišnih čestica.

Na temelju spomenute uredbe, zemljišna čestica br. 1956 u katastarskoj općini Snežnik nacionalizirana je sukladno odredbama o poljoprivrednoj reformi iz odluka od 5. travnja, 23. svibnja i 13. rujna 1948. godine te je postala općenarodna imovina i dana na upravljanje Šumskom gospodarstvu Postojna u Šempeteru na Krasu. To je očito iz zemljišnoknjižnog izvotka izdanog kao potvrda upisa u zemljišnu knjigu pod br. 190 u katastarskoj općini Snežnik od 6. listopada 1991. (Prilog 7).

Slovenije i Hrvatska su države slijednice SFR Jugoslavije. Granica između njih je ista kao i republička granica između Slovenije i Hrvatske u bivšoj SFR Jugoslaviji. Drugim riječima, bivša granica između njih je međunarodno priznata kao granica između novonastalih država. Dvije zemlje su se obvezale na poštivanje važećeg stanja na dan 25. lipnja 1991. godine.

Obzirom na navedeno, gore spomenute zemljišne čestice su na dan 25. lipnja 1991. nedvojbeno pripadale Sloveniji te su, shodno tome, i dan danas dio slovenskog teritorija.

b) Vlasništvo

Do konca Prvog svjetskog rata, predmetno je područje pripadalo čabarskome plemstvu. Nakon Prvog svjetskog rata, na tom je području ustanovljena granica između Jugoslavije i Italije. Talijani su postavili kamene međaše čitavom dužinom granice i upisali parcelu u zemljišnu knjigu pod brojem 1956 u sklopu katastarske općine Snežnik. Stoga je očito da su dotične zemljišne čestice 1920. prestale biti dijelom Hrvatske.

Tako je zemljišna čestica br. 1956 (prijasnji dio zemljišne čestice br. 5029 u katastarskoj općini Prezid) 1933. godine upisana u talijansku zemljišnu knjigu u Ilirskoj Bistrici. Kao vlasnik zemljišne čestice upisana je jedna osoba iz Čabra.

Godine 1943., vlasnik iz Čabra prodao je zemljišnu česticu osobi iz Ilirske Bistrice. Kupoprodaja je upisana u zemljišnu knjigu u Ilirskoj Bistrici (tada u Italiji) u ZKU 190 kao upis br. 269/43. Zemljišne čestice br. 1972 do zaključno s 1975 te 1979 i 1981, koje su upisane u zemljišnu knjigu u Ilirskoj Bistrici i uključene u katastarsku općinu Snežnik, prodane su u isto vrijeme (Prilog 8).

Godine 1951., parcela je postala općenarodna imovina te je dana na upravljanje Šumskom gospodarstvu Postojna, što je također upisano u zemljišnu knjigu (vidi gore spomenuti Prilog 7).

Nakon Drugog svjetskog rata, dio stare talijansko-jugoslavenske granice uz prodanu parcelu u dužini od 2,6 kilometara priznat je kao granica između Slovenije i Hrvatske.

Narodni odbor za Istru – točnije, njegov Odjel šumarstva sa sjedištem u Labinu – je 8. svibnja 1947. uputio pismo Predsjedništvu Vlade Narodne Republike Hrvatske sa zahtjevom da se "sav prostor koji se prostire južno od Snježnika i ide duž stare hrvatske međe s Gorskim Kotarom", a čija "površina iznosi okruglo 10.000 hektara", pripoji hrvatskom teritoriju (što je uključivalo i predmetne zemljišne čestice) (Prilog 9). Tog istog dana, Predsjedništvo hrvatske Vlade uputilo je dopis Predsjedništvu slovenske Vlade sa zamolbom da razmotri zahtjev iz Labina. Hrvatska je Vlada isti zahtjev uputila 8. kolovoza 1947.

Slovenska je Vlada odgovorila Vladi Hrvatske 13. rujna 1947. godine, u potpunosti odbacujući spomenuti prijedlog (Prilog 10). Tog istog dana, hrvatska je Vlada donijela Ukaz o šumama od republičkog značaja, kojom su šume u Kotaru Delnice, uključujući zemljišnu česticu br. 5029 u katastarskoj općini Prezid, proglašene šumama od republičkog značaja (Prilog 11). Hrvatske vlasti, uključujući šumare, zanemarile su činjenicu da su Italiji prodane (i u sklopu katastarske općine Snežnik upisane) sve zemljišne čestice koje su pripojene Italiji kada je utvrđena nova granica između Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca te Italije.

Kao što je vidljivo iz dopisa Državne arbitraže pri Vladi Narodne Republike Slovenije (Prilog 12), to je arbitražno tijelo rješavalo u sporu oko predmetnih čestica.

Šumsko gospodarstvo Postojna tužilo je Šumsko gospodarstvo Viševica zbog propusta u gospodarenju zemljišnim česticama u katastarskoj općini Snežnik. Prema Šumskom gospodarstvu Postojna, primjenjiva je bila bivša granica između Jugoslavije i Italije, a prema Šumskom gospodarstvu Viševica, trebala se primjenjivati bivša austrougarska granica koja je postojala prije 1920.

Kao što smo već spomenuli, zemljišna čestica br. 1956 u katastarskoj općini Snežnik (kao i druge zemljišne čestice) bila je nacionalizirana prema odredbama o poljoprivrednoj reformi iz odluka od 5. travnja, 23. svibnja i 13. rujna 1948. godine te je postala općenarodna imovina i dana na upravljanje Šumskom gospodarstvu Postojna u Šempeteru na Krasu. To je očito i iz dopisa Ministarstva unutarnjih poslova od 30. lipnja 1992. godine (Prilog 13).

Upravljanje zemljišnim česticama

Činjenica da je ovim područja zapravo upravljalo Šumsko gospodarstvo Postojna očita je i iz revizije za revir Leskova dolina (stanje nakon 1953. – Prilog 14). 26. studenoga 1991. godine, Šumsko gospodarstvo Postojna upozorilo je Šumsko gospodarstvo Delnice na činjenicu da je zemljišna čestica br. 1956 u katastarskoj općini Snežnik smještena na području Slovenije i najavilo da će od Hrvatske tražiti odštetu zbog sječe stabala na tom prostoru (Prilog 15).

Slovenski se inspektor smatrao nadležnim za obavljanje inspekcijskog nadzora na ovom području. To je jasno iz dopisa Međuopćinske inspekcije općina Cerknica, Ilirska Bistrica i Postojna od 18. siječnja, 30. svibnja i 27. lipnja 1988. godine te 6. veljače 1989. godine (Prilog 16, 17, 18 i 19).

Dopis Skupštine Općine Cerknica od 11. svibnja 1971. godine (Prilog 20) posebno je zanimljiv jer ukazuje na to da je "granica između Upravne općine Cerknica i Socijalističke Republike Hrvatske - Upravna općina Čabar posve istovjetna te da se crta granice kako je prikazuju katastarski planovi našeg ureda poklapa s crtom granice prikazanom u planovima Socijalističke Republike Hrvatske". Dakle, granica između upravnih općina na tom području ne bi trebala biti sporna i trebala bi ići granicom prikazanom u slovenskim zemljišnoknjižnim planovima. To je očito i iz dopisa Geodetske uprave Republike Slovenije od 30. ožujka 1993. godine, u kojem se navodi da hrvatska strana u razdoblju od 1970. do 1875. nije spominjala gore navedene čestice kao sporne (Prilog 21).

Valja istaknuti kako je hrvatska strana više puta protuzakonito sjekla stabla na tim česticama, kako prije, tako i poslije 25. lipnja 1991. godine. Slovenske su vlasti o tome obaviještene i hrvatskoj su strani uputile prosvjede (Prilog 22, 23, 24, 25, 26 i 27). Hrvatska je nakon 1993. prestala sa sječom stabala na tim česticama (što je izrijekom potvrđeno u noti hrvatskom Ministarstva vanjskih poslova od 10. veljače 1993. godine – Prilog 28). Iz navedenog je očito kako je Hrvatska strana bila svjesna činjenice da nema pravo obavljati sječu na slovenskim česticama i stoga je prekinula tu djelatnost. U rješenju hrvatskog Ministarstva poljoprivrede i šumarstva od 10. veljače 1993. godine (Prilog 29), navodi se da Šumsko gospodarstvo Delnice mora obustaviti svaku sječu stabala na tom području zbog "neriješenih graničnih odnosa s Republikom Slovenijom". Ta se odluka primjenjuje do "okončanja spora glede imovinskopravnih odnosa - graničnih odnosa s Republikom Slovenijom". Dopis koji

je g. Matek, šef Kabineta ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske, 10. lipnja 1993. godine uputio slovenskom ministru vanjskih poslova dr. Peterleu pokazuje da je g. Tarnaj, hrvatski ministar poljoprivrede i šumarstva, izvijestio da su prema njegovom nalogu i na zahtjev hrvatskog Ministarstva vanjskih poslova svi radovi u šumama Snežnika obustavljeni na dan 9. srpnja 1993. godine (Prilog 30).

Stajalište Hrvatske

Hrvatska je mišljenja kako su joj Rapalskim ugovorom nepravедno oduzeta područja Istre, Gorskog Kotara, Rijeke i otoka, a na prostoru Prezida, i dio zemljišnih čestica u katastarskoj općini Prezid, koje su pripojene katastarskoj općini Snežnik. U nastavku opisujemo dvije osnovne pretpostavke na kojima Hrvatska temelji svoje stajalište:

a) Granicu treba odrediti na temelju granice iz 1919. godine. Neophodno je povesti računa o stvarnom stanju stvari nakon te godine. Zemljišne čestice koje su pripojene Italiji kada je utvrđena nova granica između Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca te Italije 1943. su godine prodane tadašnjoj Italiji. To je očito i iz izvotka iz hrvatske zemljišne knjige (Prilog 31).

Kupoprodajni ugovor iz 1943. godine nije upisan u hrvatsku zemljišnu knjigu premda je sklopljen i izvršen. To je vidljivo i iz izvotka iz slovenske zemljišne knjige te iz nacionalizacije koja je provedena u odnosu na novog vlasnika. K tome, potonji je svoj zahtjev za povrat imovine podnio u Sloveniji.

Izvadak iz hrvatske zemljišne knjige jasno pokazuje kako je iz parcele br. 5029, koja je "pripala Italiji uslijed razgraničenja", izdvojeno više zemljišnih čestica (a ne samo jedna!). To je u potpunom skladu sa slovenskim stajalištem i dokazuje točnost upisa u slovensku zemljišnu knjigu.

b) Nakon talijanske kapitulacije, ZAVNOH je ugovore između Italije i Jugoslavije 20. rujna 1943. proglasio ništetnim (Prilog 32), a u rujnu 1943. isto je učinio i SNOS. AVNOJ je tu odluku potvrdio na svom drugom zasjedanju u Jajcu 30. studenog 1943. godine. Hrvatska tvrdi kako su tim poništenjem prestale postojati i pravne osnove za pripadnost predmetnih čestica Sloveniji. Slovenija bi sporne čestice trebala vratiti Hrvatskoj u cijelosti ili barem djelomice (50:50).

Međutim, u točki 1. odluke ZAVNOH-a jasno se navodi što se proglašava ništetnim u odnosu na područja koja je "velikosrpska vlada" prepustila Italiji. Taj popis ne obuhvaća ništa što je na prostoru gdje se nalaze predmetne zemljišne čestice.

U točki 2. se proglašavaju ništetnim svi ugovori sklopljeni između Pavelića i talijanske Vlade. Između Pavelića i talijanske Vlade nije se dogodilo ništa što bi se ticalo tih zemljišnih čestica.

Dakle, možemo ustanoviti kako je nakon 1947. Hrvatska te čestice pripojila svom teritorija bez donošenja ikakvog akta, dočim je Slovenija te čestice zakonski uredila (nacionalizacija).

Zaključak

S obzirom na navedeno, opisane zemljišne čestice dio su katastarske općine Snežnik, a samim time i slovenskog državnog teritorija. Od uspostave granice između Kraljevine Italije i Kraljevine Jugoslavije, tj. od završetka Prvog svjetskog rata (od 1920. odnosno 1921.), te čestice nisu nikada pripadale Hrvatskoj u upravnom smislu. Što se tiče stanja na dan 25. lipnja 1991. godine i činjenice da je bivša granica između republika tog dana postala nova državna granica, predmetne zemljišne čestice pripadaju Sloveniji.

Bela krajina - Sekulići

Uvod

Riječ je o katastarskoj općini na području Bele Krajine na sjeverozapadnim obroncima Gorjanaca, koje prema istoku graniči s hrvatskim Žumberkom. Prostire se na površini od 335 hektara, pri čemu mu je veći dio (sjeverni, brdoviti) pokriven šumom, dok prema jugu postoji samo jedno naselje – selo Drage – i nešto obradivog zemljišta.

Stajalište Slovenije

Čitavo područje katastarske općine Sekulići u površini od 335 hektara je slovenski državni teritorij i pripada Republici Sloveniji.

Stajalište Hrvatske

Hrvatska tvrdi kako joj to područje pripada s gledišta pravne formalnosti. Tvrdnja se temelji jedino na okolnosti da je Hrvatska u posjedu zemljišne knjige katastarske općine Sekulići, koja obuhvaća i slovensku katastarsku općinu Sekulići.

Povijesna pozadina

U drugoj polovici 16. stoljeća, ovo nekoć nenaseljeno područje naselili su Uskoci koji su kasnije činili većinu stanovništva na tom prostoru. Crkva Majke Božje spominje se kao prva građevina u tom području (na tom mjestu još uvijek stoji grkokatolička crkva Rođenja sv. Bogorodice). S upravnog gledišta, to je bilo pogranično područje između takozvane Vojne krajine i Karniole. Katastarske izmjere iz 19. stoljeća (Franjevački katastar) pokazuju da je područje bilo dodijeljeno Karlovačkom generalatu (Vojna krajina) kao dio prvobitne katastarske općine Sekulići, da bi nakon dolaska Austrougarskog Carstva pripalo mađarskom dijelu monarhije.

Zemljopisni čimbenici na ovom prostoru te s njima povezana prometna infrastruktura daju naslutiti da je jedino naselje u okolici, selo Drage, gravitiralo području Bele Krajine odnosno Karniole još od svog nastanka u doba naseljavanja Uskoka, a to se ni do danas nije promijenilo. Ovo naginjanje slovenskom teritoriju je nakon Prvog svjetskog rata pojačano i u upravnom i pravosudnom smislu.

U razdoblju od 1918. do 1929. godine, područje tadašnje katastarske općine Sekulići bilo je pod nadležnošću Ljubljane, tj. Kotara Kastav. U razdoblju stvaranja banovina (1929.-1931.), područje je svoju pripadnost mijenjalo nekoliko puta, a nakon godine 1931., čitava katastarska općina Sekulići pripala je Okrugu Črnomelj, a samim time i Dravskoj banovini kao dio općine Radatovići (Krajevni leksikon Dravske banovine /Leksikon naselja Dravske banovine/, 1937., Ljubljana – Prilog 1).

U razdoblju uoči Drugog svjetskog rata došlo je do konačnog jačanja povezanosti sela Drage i susjednih poljoprivrednih i šumskih zemljišnih čestica sa slovenskim tlom.

Usljed ovog općeg povezivanja predmetnog područja sa Slovenijom (infrastruktura, zapošljavanje, obrazovanje itd.), dio katastarske općine Sekulići u Beloj krajini (Žumberku) je 1947. godine u skladu s lokalnim dogovorom izdvojen iz Katastarskog ureda Sekulići i prebačen u Katastarski ured Črnomelj, gdje je ustanovljena samostalna katastarska općina Sekulići. U slovenskim službenim ispravama u to se doba počeo koristiti naziv "Sekulići – dio", što podrazumijeva povijesnu pozadinu podjele prvobitne katastarske općine Sekulići. U to vrijeme, selo Drage (Zakon o upravnoj podjeli Narodne Republike Slovenije, Službeni list NRS, br. 9/48 od 23. veljače 1948. – Prilog 2) i susjedne zemljišne čestice (335 hektara) bili su pripojeni Sloveniji. Arhiv Republike Slovenije tako sadrži izvorne katastarske planove koje je 1961. tamo pohranila Geodetska uprava Narodne Republike Slovenije (AS – 176, Franjevački katastar za Karniolu). Dogovor o izdvajanju dijela prvobitne katastarske općine Sekulići nije proveden do kraja. Nije podijeljena i zemljišna knjiga, tako da na Sloveniju nije prenesen dio koji se odnosio na zemljišne čestice za koje je prenesen katastar. Još i dan danas je pohranjen pri zemljišnoknjižnom odjelu Suda u Karlovcu/Ozlju (Hrvatska), nadležnog za zemljišnoknjižne poslove. Sud je čitavo vrijeme svjestan da su ti postupci provedeni za područje koje je dio Slovenije. To je očito iz mjerodavnih službenih zabilješki tamošnjih referenata.

Osnove za stajalište Slovenije

U svjetlu stvarnih i inih činjenica, Hrvatsko stajalište se može lako pobiti.

Na dan 25. lipnja 1991. godine, predmetno je područje pripadalo Republici Sloveniji (Zakon o postupku utvrđivanja, spajanja ili promjene područja općina i o područjima općina, Službeni list SRS, 17. studenog 1980., br. 28/80 – Prilog 3). Općenito, područje gravitira Sloveniji (uprava, zemljopisni okolnosti, infrastruktura, zapošljavanje, obrazovanje itd.) Sveobuhvatno stavljanje katastarske općine Sekulići pod nadležnost Geodetske uprave Narodne Republike Slovenije je očito i iz jednog dokumenta tog tijela iz 1960. godine (redni popis i abecedni imenik katastarskih općina u Narodnoj Republici Sloveniji, 6. srpnja 1960. – Prilog 4), gdje je katastarska općina Sekulići s upisnim brojem 1503 i površinom od 335 hektara upisana kao dio Općine Metlika u Okrugu Črnomelj.

Naselje Drage nije upisano u hrvatski imenik mjesta. Nije obuhvaćeno ni popisom hrvatskog stanovništva iz 1991. godine (Prilog 5), a nema ni ikakvih izravnih cestovnih veza s Hrvatskom.

Republika Slovenija je imala i još uvijek ima sve prerogative vlasti, a tu vlast i provodi (Odluka Skupštine Općine Metlika od 23. travnja 1980. o premještanju dijela javnog puta u katastarskoj općini Sekulići – Prilog 6).

U naselju Drage žive 33 osobe sa stalnim i 6 osoba s privremenim prebivalištem. Godine 2005., njih 28 je bilo upisano u birački spisak Republike Slovenije.

25. lipnja 1991. godine, šumskim zemljišnim česticama u društvenom vlasništvu na području katastarske općine Sekulići upravljalo je Šumsko gospodarstvo Novo

Mesto. Razgraničenje sa susjednim hrvatskim gospodarstvom obavljeno je sporazumno godine 1968. U mjerodavnom rješenju od 24. listopada 1968., nadležno hrvatsko tijelo izričito utvrđuje da se "Šumsko gospodarstvo Novo Mesto već nalazi u posjedu navedene površine jer je ista površina prilikom utvrđivanja republičke granice između Socijalističke Republike Slovenije i Socijalističke Republike Hrvatske ostala na strani Socijalističke Republike Slovenije i u posjedu je Šumskog gospodarstva Novo Mesto" (Prilog 7).

Zaključak

Hrvatsko potraživanje područja slovenske katastarske općine Sekulići temelji se isključivo na okolnosti da zemljišna knjiga katastarske općine Sekulići nije podijeljena, a dio koji se odnosi na slovensku katastarsku općinu Sekulići nije iz nje izdvojen. To je jedini hrvatski argument.

Slovenija odbija svako obnavljanje rasprave o tom pitanju. Slovenija ustraje na tome da je podjela bivše katastarske općine Sekulići neposredno nakon Drugog svjetskog rata provedena sporazumno te da je pripadnost Sloveniji unutar razdoblja od 50 godina neupitno i konačno dokazana kako za naselje Drage, tako i za susjedne zemljišne čestice.

Mura

Uvod

Zbog svoje veličine i neukrotive naravi, rijeka Mura je kroz čitavu povijest predstavljala prirodnu granicu između Slovenije i Hrvatske. Njen prirodni režim obilježio je i usmjerio živote stanovnika Prekomurja, koji su svoje gospodarske i ine djelatnosti odvajkada obavljali duž cijele lijeve obale rijeke Mure, kao i na samoj rijeci.

Tok rijeke Mure kao prirodne granice odredio je i katastarsku granicu koja se temeljila na prvim izmjerama i parcelaciji zemljišta između 1820. i 1860. (Franjevački katastar). U zadnjih stotinu i pedeset godina rijeka Mura je često mijenjala svoj tok, a u prvoj polovici 20 stoljeća je i regulirana. Te se promjene nisu odrazile na katastarske granice. danas rijeka Mura na nekim mjestima teče i do 2 kilometra južnije od svog nekadašnjeg toka. Posljedica toga je približno 800 hektara hrvatskih katastarskih područja na lijevoj te 260 hektara slovenskih katastarskih područja na desnoj obali rijeke Mure.

Bez obzira na opću crtu katastarskih granica, stanovnici Prekomurja su uvijek slijedili rijeku Muru i svoje djelatnosti obavljali na područjima na njenoj lijevoj obali i na samoj rijeci, što su svojom nadležnošću u velikoj mjeri slijedila i slovenska tijela vlasti.

Stajalište Slovenije

Pri određivanju pripadnosti područja na lijevoj obali rijeke Mure i slovenskih katastarskih područja na desnoj obali, treba voditi računa o stanju na dan 25. lipnja 1991. godine. Kao što je vidljivo iz obrazloženja u nastavku, nadležnost nad tim područjima provodila je Slovenija.

Stajalište Hrvatske

Hrvatska brani stajalište prema kojem joj pripadaju sve zemljišne čestice na lijevoj koje su upisane u hrvatski katastar. Isto načelo Hrvatska zagovara i kada je posrijedi desna obala, pri čemu, međutim, nije čuo da je godine 1956. i 1957. nezakonito pripojila 207 hektara slovenskih katastarskih područja.

Hrvatska stajališta su neutemeljena, što je vidljivo iz obrazloženja u nastavku.

Osnove za stajalište Slovenije

U nastavku navodimo argumente koji dokazuju opravdanost konačnog uključivanja čitavog prostora na lijevoj obali rijeke Mure, uključujući polovicu vodotoka, te slovenskih katastarskih područja na desnoj obali rijeke Mure u državni teritorij Republike Slovenije.

a) Ribolov

Zahvaljujući dostupnosti obje obale i rukavaca rijeke Mure sa slovenskog teritorija, slovenski ribiči su na tom području imali isključiva prava.

Uredbom o utvrđivanju ribolovnih područja i zona (Službeni list NRS, br. 17/1959 – Prilog 1), određuje se ribolovna zona Lendava koja se proteže duž cijelog toka rijeke Mure od Gibine do nekadašnje jugoslavensko-mađarske granice, uključujući sve pritoke, kanale i rukavce na lijevoj obali. To se odnosi na lijevu obalu rijeke Mure sa svim kanalima i ribnjacima koji su se nekada djelomice iskorištavali kao šljunčare. Navedena se odredba još uvijek primjenjuje. Na temelju toga, donesen je Pravilnik o ribogojilišnim planovima i evidenciji provedbe (Službeni list SRS, br. 7/78 – Prilog 7), koji u dijelu IV. uređuje dijelove "voda Mure koji graniče sa Socijalističkom republikom Hrvatskom". Prema tom Pravilniku, rijeka Mura je granična rijeka.

18. svibnja 1962. godine, Općinski narodni odbor Lendava donio je odluku kojom se upravljanje gore spomenutom lendavskom ribolovnom zonom na lijevoj obali rijeke Mure povjerava Ribolovnom društvu Lendava (Prilog 3). Preslike ove odluke su tom prilikom dostavljene i Šprotskom ribolovnom društvu Mursko Središće, Općinskom narodnom odboru Mursko Središće i Općinskom odboru Dekanovci.

Od godine 1983., na snazi je sporazum između Skupštine općine Lendava i Ribolovnog društva Lendava, kojim se Ribolovnom društvu Lendava na upravljanje daje čitava ribolovna zona na lijevoj obali rijeke Mure (Prilog 4).

Dakle, Ribolovno društvo Lendava gospodari ribolovnim vodama na lijevoj obali rijeke Mure još od 1962. godine. Slovenski ribiči su gospodarili rukavcima i ribnjacima, donosili riblju mlad i brinuli se za uzgoj riba.

To potvrđuju svi gore spomenuti unutarnji pravni akti i djelatnosti ribiča. Navedeno stanje stvari potvrdio je i Savez športskih ribolovnih društava Međimurske županije u dopisu (bez nadnevka i broja) koji pokazuje da se "u vrijeme zajedničke države, na rijeci Muri dogovorno lovilo na obje obale, svatko sa svoje strane, uz donekle poštivanje katastarskih granica" (Prilog 5). U dopisu se također navodi da su "do 1999. godine (hrvatski) ribočuvari imali odobrenje Ministarstva unutarnjih poslova da u obavljanju svog posla mogu prelaziti granicu bilo gdje na rijeci Muri, ali uz uvjet da ne izlaze na obalu susjedne države.

Slovenski ribiči su na tom području nesmetano obavljali ribolov i nakon 1991. godine, što je izrijeком potvrdila i hrvatska strana. 11. ožujka 1994. godine, predstavnici različitih ribolovnih saveza i društava s obje strane granice, uključujući oba nacionalna saveza (Hrvatski športski ribolovni savez, Savez športskih ribolovnih društava Međimurske županije, Športski ribolovni savez Varaždinske županije, Športsko ribolovno društvo Varaždin, Ribolovni savez Slovenije, Pomurski savez ribolovnih društava i Ribolovno društvo Lendava), potpisali su Deklaraciju o športskom ribolovu na graničnim vodama između Slovenije i Hrvatske, kojom je izražena suglasnost s poštivanjem zakona, uredbi i odluka obje zemalja (Prilog 6).

b) Policija

Slovenska policija je na tom području provodila nadležnost prije kao i poslije 21. lipnja 1991. godine. Rijeka Mura predstavljala je prirodnu podjelu između Slovenije i Hrvatske, tako da je policija izvršavala svoje ovlasti na rijeci Muri. Prije osamostaljenja, slovenski policajci su na lijevoj obali rijeke Mure rješavali više slučajeva kršenja propisa u vezi s utovarom pijeska.

Prije godine 1991., slovenska policija je bila redovno prisutna i u naselju Brezovec, koje je upisano u hrvatski katastar. Prema riječima tamošnjih stanovnika, slovenska policija je nadzirala lijevu obalu rijeke Mure barem do godine 1993.

c) Rat za osamostaljenje Slovenije

Tijekom rata za osamostaljenje, slovenska policija i jedinice teritorijalne obrane koristili su se rijekom Murom kao prirodnom granicom između Slovenije i Hrvatske, a njihova prisutnost i djelatnost na čitavoj lijevoj obali spriječila je ulazak Jugoslavenske narodne armije na slovenski teritorij.

d) Neostvoreni geodetski dogovor iz 1956. godine

Posebno ističemo područje oko Hotize. Što se tiče tog područja, predstavnici geodetskih uprava iz Lendave i Čakovca su se godine 1956. dogovorili oko usklađivanja katastarske granice s tokom rijeke Mure. U tom smislu, dogovorena je zamjena hrvatskih katastarskih područja oko Hotize za jednaku površinu slovenskih katastarskih područja na desnoj obali rijeke Mure (dio katastarske općine Pince).

Taj dogovor (u obliku inicijative) nije nikada ni ostvaren niti ozakonjen, ali je Hrvatska unatoč tome nezakonito pripojila 207 (od 260 hektara koliko ih pripada Sloveniji) slovenskih zemljišnih čestica na desnoj obali rijeke Mure. Tako je za dio zemljišnih čestica u katastarskoj općini Pince, smještenih na desnoj obali rijeke Mure, Hrvatska ustanovila svoj vlastiti katastar i proširila svoje katastarske općine Novakovec, Podturen i Ferketinec. Te zemljišne čestice nije primjereno kompenzirala područjima uzvodno uz rijeku Muru (kod Hotize) kao što je dogovoreno na razini geodetskih uprava.

Slovenska geodetska uprava je za hrvatske poteze doznala tek 1970. godine, iz dopisa Savezne geodetske uprave u Beogradu (Prilog 7).

Osim navedenog nekorektnog postupanja hrvatske strane u smislu izostanka primjerene kompenzacije za Sloveniju na području Hotize, Hrvatska je promjenu granica svojih triju katastarskih općina s katastarskom općinom Pince odredila na način koji je bio u suprotnosti s tada važećim propisima odnosno, konkretno, u suprotnosti s Uredbom o katastru zemljišta (Službeni list FNRJ, 43/53). O promjenama katastarskih granica između dviju republika nisu raspravljala ni nadležna republička tijela niti Savezno izvršno vijeće.

Hrvatska strana nastoji dokazati da je razgraničenje hrvatskih katastarskih općina 1956. i 1957. godine provedeno u skladu s propisanim postupkom, tj. u suradnji sa slovenskim predstavnikom. Međutim, dostupna dokumentacija pokazuje da je u tom

postupku bilo velikih manjkavosti i da je općenito proveden na krajnje prijeporan način. Zapisnik koji Hrvatska koristi ne bi li dokazala kako je razgraničenje između katastarske općine Pince i katastarske općine Ferketinec provedeno u suradnji sa slovenskom stranom je nerazumljiv, napisan u dvije različite inačice, pri čemu na konačnoj inačici nema ni vlastoručnog potpisa članova niti žiga, a ime slovenskog člana komisije je promijenjeno (Prilog 8). Žiga nema ni na zapisniku o utvrđivanju granice između katastarskih općina Pince i Podturen (Prilog 9). K tome, komisija za utvrđivanje granice nije se javila ni nadležnom općinskom tijelu u Lendavi kako bi dobila postojeće katastarske planove. Zanimljivo je i da je poziv na razgraničenje katastarskih općina slovenskom predstavniku poslan samo za razgraničenje katastarskih općina Podturen i Pince, ali ne i katastarske općine Ferketinec. Iz poziva je vidljivo da je postupak razgraničenja predviđen za 3. lipnja 1956. (Prilog 10), dok gore spomenuti zapisnici o utvrđivanju granice nose nadnevke "28. svibnja 1956." odnosno "od 14. svibnja do lipnja 1954". Hrvatska strana nije nikada dostavila zapisnike o utvrđivanju granice između katastarskih općina Pince i Novakovec, što izaziva sumnje u njihovo postojanje, tim više što hrvatska Geodetska uprava u tehničkom izvještaju o izmjeri katastarske općine Novakovec (Prilog 11) jasno navodi da je "granica s katastarskom općinom Pince oduzela dosta vremena radi neslaganja komisija katastarskih općina Pince i Novakovec na razgraničenju posjeda dviju katastarskih općina".

Nakon 1970. pa sve do 1978., hrvatski nezakoniti postupci bili su predmetom brojnih rasprava, sastanaka i prepiske između slovenske i hrvatske Geodetske uprave te Savezne geodetske uprave u Beogradu. Slovenija je ustrajala na stajalištu da su granice između katastarske općine Pince s jedne te katastarskih općina Ferketinec, Podturen i Novakovec s druge strane usklađene s katastarskim planovima iz 1859. godine. Nejasnoće u pogledu crte granice između Socijalističke Republike Slovenije i Socijalističke Republike Hrvatske pojavile su tek 1956. i 1957. godine. Dok se ne otklone, "republičku granicu između Slovenije i Hrvatske ne bi trebalo iscrtavati na osnovnoj državnoj jugoslavenskoj karti" (Prilog 12). Nasuprot tome, hrvatska je strana predlagala da se do konačnog dogovora granica između Slovenije i Hrvatske u tom dijelu Prekomurja prikaže dvjema linijama kao nedefinirana (Prilog 13). Svoj prijedlog je temeljila na zapisniku sa sastanka slovenskih i hrvatskih geodeta od 20. studenoga 1970. godine, koji je sastavila hrvatska strana i koji nikada nije bio usklađen sa slovenskom stranom (Prilog 14). U tom smislu, Slovenija je Geodetskoj upravi Socijalističke Republike Hrvatske dana 22. prosinca 1970. uputila dopis u kojem odlučno prosvjeduje protiv sadržaja zapisnika koji iskrivljava stvarni razgovor i dogovore sa sastanka geodeta objiju republika od 20. prosinca 1970. godine (Prilog 15). Iz navedenog dopisa je vidljivo i da je u to vrijeme održan i sastanak predsjednika i pravobranitelja općina Čakovec i Lendava, na kojem je (opetovano) dogovoreno da "spornih 207 hektara pripada Općini Čakovec, a Općini Lendava područje jednake površine na drugom području" (kod Hotize).

Zemljišna knjiga za te zemljišne čestice se oduvijek nalazila u Lendavi. To potvrđuje i gore navedeni sporni hrvatski zapisnik (Prilog 14), u kojem se jasno navodi da se "za taj teritorij zemljišne knjige i danas vode i održavaju u Općini Lendava". Tako je bilo 25. lipnja 1991. i tako je i dan danas.

Okružni sud u Lendavi je u cijelosti i redovno provodio svoju sudbenu nadležnost nad slovenskim katastarskim općinama na desnoj obali rijeke Mure. Čak i nakon

1956./57., kada je Hrvatska nezakonito prisvojila 207 hektara zemljišta u katastarskoj općini Pince, u praski Suda nije bilo nikakvih neusklađenosti, što znači da su se vlasnici zemljišta, bez obzira na njihovu narodnost (Hrvati ili Slovenci), za zemljišnoknjižne podatke uvijek obraćali Kotarskom sudu u Lendavi.

e) Brod na Muri

Brod na Muri, skela koja povezuje Hotizu na slovenskoj strani i Sveti Martin na Muri na hrvatskoj strani te osigurava pristup do njega, jedan je od važnih dokaza vjekovne prisutnosti stanovnika toga dijela Prekomurja na obalama rijeke Mure. Veza skelom preko rijeke Mure je oduvijek bila u slovenskom interesu, tako da se upravo slovenska strana prihvatila uvođenja riječnog prijelaza u vidu skele, koju je i financirala i održavala. Skela je u isključivom vlasništvu Mjesne zajednice Hotiza, a njome upravlja slovenski skelar na temelju ugovora s Mjesnom zajednicom Hotiza. Do slovenskog osamostaljenja, pitanje vlasništva na skeli i upravljanja njome nije nikada isticano kao sporno. Nakon 1991. godine, tehničke preglede skele je obavljala nadležna slovenska ustanova (Prilog 16). Isto tako, nadležna slovenska tijela su izdavala i druge neophodne plovidbene dozvole za skelu. Kao primjer navodimo upisni list s dozvolom za plovidbu hotiške skele, koju je 10. listopada 2003. izdala Upravna jedinica Lendava i kojim je skeli dozvoljena plovidba na unutrašnjim vodama rijeke Mure u smjeru Hotiza-Sveti Martin na Muri te Svetu Martin na Muri-Hotiza, sve dok se međunarodnim sporazumom ne odredi drukčije (Prilog 17).

Povezanost stanovništva Mjesne zajednice Hotiza s rijekom Murom je očita i iz rekreacijskih površina uz rijeku Muru (uzvodno i nizvodno od broda na Muri). Cestu koja vodi do skele i rekreacijskih površina također je izgradila i održava je Mjesna zajednica Hotiza.

Stanovništvo s obje strane rijeke Mure potonju je oduvijek promatralo kao granicu, što je očito i iz zapisnika sa sastanka predstavnika Mjesne zajednice Hotiza i Općine Sveti Martin na Muri od 8. veljače 2002. godine (Prilog 18). Predstavnici lokalnih zajednica s obje strane granice su se suglasili da će se sva kontrola prilikom prelaska državne granice obavljati na mostu koji će zamijeniti skelu, odnosno na rijeci Muri.

f) Energetika

Elektra Maribor je preko područja oko Hotize još prije 1991. godine izgradila elektroenergetske objekte koji su djelomice prolazili i kroz katastarsku općinu Sv. Martin na Muri i za koje su građevinske i uporabne dozvole izdala slovenska tijela (Prilog 19).

g) Vodno gospodarstvo i nasipi

Činjenicu da je nadležnost na lijevoj obali rijeke Mure provodila isključivo Slovenija očita je i iz djelatnosti vezanih uz nasipe na lijevoj obali. Zbog opasnosti od poplava na približno 58.000 hektara zemljišta u zapadnom dijelu Prekomurja, Slovenija je nakon Drugog svjetskog rata postupno izgradila i u potpunosti isfinancirala protupoplavne nasipe na cijeloj lijevoj obali i bez obzira na katastar. Ti se nasipi protežu u dužini od približno 15 kilometara duž rijeke Mure, na većoj ili manjoj udaljenosti od njenog sadašnjeg toka. Slovenija je sve ove godine (pa tako i

25. lipnja 1991. obnavljala i održavala te nasipe. To je vidljivo iz dopisa Vodnogospodarskog poduzeća Mura od 4. listopada 1991. godine, koji je naslovljen na Mjesne zajednice Petišovci, Dolnji i Gornji Lakoš, Gaberje i Kot te na Mjesnu zajednicu Mursko Središće, a odnosi se na obvezu vlasnika da uklone stabla u sigurnosnom pojasu nasipa između ceste Lendava-Mursko Središće i naselja Kot, koji dijelom prolazi i preko hrvatskog katastarskog područja (Prilog 20). Iz dopisa je vidljivo i da je u slučaju nepoštivanja obveze predviđeno posredovanje nadležnog slovenskog vodnogospodarskog inspektora. Radovi su izvođeni na temelju odluka o obavljanju radova koje je donio Odjel za zaštitu okoliša i prostorno planiranje Općine Lendava (Prilog 21).

Svih ovih godina, održavanje i sanaciju nasipa izvodilo je jedno te isto, i to slovensko poduzeće - Vodnogospodarsko podjetje Mura iz Murske Sobote. Hrvatska strana nikada nije vodila brigu o nasipima na lijevoj obali. Tomu je bilo tako i svih godina prije osamostaljenja objiju država, kada je svaka strana vodila brigu o nasipima na svojoj obali rijeke Mure.

Odluka o vodnogospodarskoj suglasnosti za glavni projekt uređenja rijeke Mure s kanalima kod Hotize iz godine 1968. pokazuje kako je rijeka Mura od Gibina do Murskog Središća i dalje do ušća Krke granična rijeka između Socijalističke Republike Slovenije i Socijalističke Republike Hrvatske (Prilog 22).

h) Naselje Brezovec

Posebno valja spomenuti naselje Brezovec (među domaćim življem poznato kao Murišče), premda je isto upisano u hrvatski katastar. Bez obzira na tu činjenicu, to naselje dokazano pripada Sloveniji još otkako je izvršena regulacija rijeke Mure, a naselje je ostalo na njenoj lijevoj obali, podalje od današnjeg toka rijeke. Regulacija se izvodila postupno u drugoj polovici 19. i prvoj polovici 20. stoljeća. Prema gore spomenutom geodetskom dogovoru iz 1956. godine, naselje je bilo uključeno u predloženu zamjenu zemljišta.

Naselje je u Zakonu o upravnoj podjeli Narodne Republike Slovenije (Službeni list NRS, 9/58 – Prilog 23) bilo navedeno među naseljima u Kotaru Lendava. Isto tako, naselje je spomenuto kao dio Općine Lendava u Zakonu o utvrđivanju općina i određivanju njihovih područja (Službeni list RS, br. 60/1994 – Prilog 24). Prema upisniku prostornih jedinica važećem na dan 25. lipnja 1991. godine, naselje je navedeno na području Mjesne zajednice Hotiza. Danas se po slovenskom upisniku prostornih jedinica u naselju Brezovec nalazi pet kuća.

Stanovnici tog naselja su slovenski državljani i sve njihove isprave izdane su u Sloveniji. U Sloveniji su registrirana njihova vozila, upisani su u slovenski birački popis te sudjeluju i u izborima. Stanovnici su općenito vezani uz Sloveniju (zaposlenje, škola) i s hrvatskom nemaju nikakvih dodira. Čak i u infrastrukturnom smislu, uključujući cestovnu mrežu i komunalne priključke (telefon, vodovod, struja), naselje je dio Slovenije. Okružni sud u Lendavi je vodio i još uvijek vodi ostavinske rasprave za stanovnike naselja Brezovec (na temelju uzajamnog poslovanja sudova u Lendavi i u Čakovcu). Do ukidanja ročne službe, Ministarstvo obrane Republike Slovenije je u svojoj vojnoj evidenciji vodilo i vojne obveznike iz naselja Brezovec (Prilog 25).

i) Vlasništvo nad zemljištem

U obzir treba uzeti i da je većina zemljišta na lijevoj obali rijeke Mure, premda je upisana u hrvatski katastar, gotovo isključivo u vlasništvu Slovenaca. Oni za svoju zemlju dobivaju poljoprivredne subvencije na temelju provedbe zajedničke poljoprivredne politike Europske unije.

Zaključak

Pri određivanju granice na području rijeke Mure, u obzir treba uzeti stanje na dan 25. lipnja 1991. godine. Kao što je već spomenuto, katastarski gledano Slovenija ima pravo na određene zemljišne čestice na desnoj obali rijeke Mure, a Hrvatska na određene zemljišne čestice na lijevoj obali rijeke Mure. Međutim, važniji su dokazi iz kojih proizlazi da je na dan 25. lipnja 1991. nadležnost na cijeloj lijevoj obali rijeke Mure provodila Slovenija. To je očito iz slovenskih općih i pojedinačnih pravnih akata, ugovora između lokalnih vlasti i pravnih ili fizičkih osoba, iz drugih dokumenata te iz djelatnosti državnih i lokalnih tijela na tom području. Sutok Krke i Mure je predstavljao tromeđu još između Dravske i Savske banovine te mađarske.

**Bijela knjiga o granici između
Republike Slovenije
i Republike Hrvatske**

Izdavač:

Ministarstvo vanjskih poslova RS
Radna skupina za granicu s Hrvatskom

Stručna revizija:

prof. dr. Miha Pogačnik

Prijevod sa slovenskog na engleski:

Barbara Turk
Boštjan Zupančič
Irena Žakelj – Cerovšek

Lektura:

Michael Smith

Oblikovanje:

Miljenko Licul

Računalni prijelom:

Fotolito Dolenc, d.o.o., Ljubljana

Nakladnik:

DELO – Tiskarna, d.d., Ljubljana

Za nakladnika:

Stanislav Hrast

Tisak:

DELO – Tiskarna, d.d., Ljubljana

Ljubljana, 2006.